

Vztahy mladých lidí k seniorům a jejich názory na stáří

Tamara Mikesková

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tamara Mikesková**
Osobní číslo: **H138073**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vztahy mladých lidí k seniorům a jejich názory na stáří**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na vymezení základních pojmů týkajících se stáří a stárnutí;
- hledání odpovědi na otázku, jak dnešní mladá generace vnímá soužití se seniory;
- na přístupy mladé generace k seniorům ve městech a menších obcích.

Součástí práce bude realizovaný kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření zaměřený na vztahy mladých lidí k seniorům a jejich názory na stáří.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOHOUTEK, R. 2002. *Základy užití psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství, s. r. o.

PACOVSKÝ, V. 1990. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum zdravotnické nakladatelství Praha.

SMÉKAL, V. 2002. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: Barrister a Principal.

TOŠNEROVÁ, T. 2002. *Ageismus: Průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti.

VÁGNEROVÁ, M. 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Mgr. Irena Ocetková, Ph.D.**
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce: **4. prosince 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 14. 4. 2016

Tamara Mikešková
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá vztahy mladých lidí k seniorům a jejich názory na stáří. V teoretické části vymezují za použití odborné literatury základní pojmy týkající se stárnutí, stáří, gerontopedagogiky, gerontologie a ageismu. Dále se věnují charakteristice adolescence a vztahům adolescentů k jejich okolí.

Praktická část přibližuje průběh a výsledky výzkumu zrealizovaného formou dotazníkového šetření u studentů gymnázia, jiné střední školy ukončené maturitní zkouškou a odborného učiliště, jehož cílem bylo zmapovat postoje mladých lidí ke stáří.

Klíčová slova: stárnutí, stáří, senior, gerontologie, ageismus, adolescence, postoj, věk

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the relationship of youth to senior citizens and their opinions on age. The theoretical part provides with usage of expert literature basic terms connected with aging, age, gerontol pedagogic, gerontology and ageism. It also pays attention to characteristic of adolescence and relationship of the adolescents to their surrounding.

The practical part enlightens the duration and results of the research, which was realized in form of survey amongst the students at high school, different secondary school ending with the same leaving exams and training school, and its goal was to map the attitude of youth to the old people.

Keywords: ageing, age, senior citizens, gerontology, ageism, adolescence, attitude, age

Dovoluji si touto cestou poděkovat paní Ing. Mgr. Ireně Ocetkové, Ph.D., za její odborné vedení a rady při psaní mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VYMEZENÍ POJMŮ STÁRNUTÍ A STÁŘÍ	10
1.1 NÁZORY NA STÁŘÍ V HISTORICKÉM KONTEXTU	10
1.2 STÁRNUTÍ.....	11
1.2.1 Biologické stárnutí	11
1.2.2 Psychické stárnutí.....	12
1.3 STÁŘÍ	13
1.3.1 Nemoci ve stáří	14
2 GERONTOPELAGOGIKA, GERONTOLOGIE	16
3 AGEISMUS	18
3.1 ZDROJE AGEISMU	19
4 ADOLESCENCE	21
4.1 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ	22
4.1.1 Názory a postoje.....	23
4.2 PROCES OSAMOSTATŇOVÁNÍ.....	23
5 VZTAHY ADOLESCENTŮ K OKOLÍ	24
5.1 VZTAHY V RODINĚ	24
5.2 VZTAHY KE SPOLEČNOSTI, PŘÁTELŮM, VRSTEVNICKÝM SKUPINÁM	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
6 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM	27
6.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	27
6.2 HYPOTÉZY.....	27
6.3 VÝZKUMNÁ METODA	29
6.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	29
6.5 ZPŮSOB SBĚRU DAT	30
6.6 ZPŮSOB VYHODNOCENÍ DAT.....	30
7 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A ZJIŠTĚNÝCH DAT	31
7.1 VÝSLEDKY TRÍDĚNÍ PRVNÍHO STUPNĚ	31
7.2 VÝSLEDKY TRÍDĚNÍ DRUHÉHO STUPNĚ.....	45
7.3 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	51
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
SEZNAM GRAFŮ	59
SEZNAM TABULEK	60
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

„Važ si starce i tehdy, kdyby ze stařecké slabosti pozapomněl svých vědomostí“

Talmud

Dnešní společnost s sebou nese snahu mladých lidí v osamostatňování se od rodičů. Zakládají si své vlastní domovy a snaží se být nezávislí. Tato jejich snaha mě přivedla na myšlenku, jak vlastně pohlíží mladý člověk na své prarodiče, rodiče, zda bude jednou v budoucnu ochoten a schopen se o ně postarat, či zda jejich rostoucí věk vidí jako přítěž.

Ve své práci se zaměřím na zkoumání názorů mladých lidí, což v souladu s Doňkovou (2012, s. 120) zahrnuje věkovou kategorii od 15 až do 22 let. Žijeme v době, kdy se stále více prohlubuje propast mezi starší a dorůstající generací, což je velkou měrou způsobeno technickým pokrokem. Již od útlého věku jsou děti schopny samostatně obsluhovat nejrůznější elektronické přístroje, ovšem na úkor času stráveného hraním s vrstevníky, což se samozřejmě později může projevit i ve schopnosti navázat pevnější sociální vazby se svým okolím, nejbližší okolí nevyjímaje.

Při výkonu svého zaměstnání i ve svém okolí se často setkávám s lidmi, kteří jsou ochotni starat se o své blízké, ale také s lidmi, kteří by své blízké nejraději svěřili do péče cizí osoby či nějakého ústavního zařízení. Takle různorodost v přístupech ke svým blízkým mě přivedla k problematice postojů dnešní mladé generace vůči seniorům.

Teoretická část bakalářské práce bude rozdělena do 5 kapitol: stárnutí a stáří, gerontopedagogika a gerontologie, ageismus, adolescence, vztahy adolescentů k okolí.

Výzkumnou část své bakalářské práce bych chtěla zaměřit na zjištění, zda je dnešní mladý člověk schopný přistupovat ke starým lidem s tolerancí a respektem, anebo seniory a stáří naopak vnímá jako obtíž. Dále bych se chtěla zaměřit na to, zda a jaký je rozdíl ve vztahu mladého člověka ke starším lidem ve městech a v menších obcích, a do jaké míry je pohled na stáří ovlivněn vírou, či pohlavím.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ STÁRNUTÍ A STÁŘÍ

V první kapitole se zabývám popisem stárnutí a stáří, neboť oba dva výrazy úzce souvisejí s tématem mé bakalářské práce, a pakliže chceme zkoumat názory mladých lidí na stáří, je nutné tyto pojmy nejprve definovat a vysvětlit.

Stáří a stárnutí jsou často diskutovanými pojmy dotýkajícími se jak osobní, tak i společenské stránky života. Nesou s sebou historickou proměnlivost v podobě stereotypizace ústící mnohdy až do jakési manipulace podmíněné danou ekonomickou a politickou situací. Objevují se diskuze týkající se zabezpečení penzijních dávek nebo spoluúčasti na úhradě za zdravotnické služby, které se s přibývajícím věkem navyšují. Různorodost názorů na výše zmíněné otázky odráží úroveň soudržnosti a solidarity celé společnosti. (Čevela a kol, 2014, s. 16)

Jak uvádí Sak a Kolesárová (2012, s. 25): „*senior je člověk v završující životní fázi se specifickým postavením ve společnosti. Seniozem se člověk plynule stává přechodem ze střední generace a statut seniora je neovladatelný, konec seniora není přechod do další životní fáze, konec seniora je završující fáze životního cyklu*“.

1.1 Názory na stáří v historickém kontextu

S pojmem stárnutí se setkáváme celý život. S jistotou můžeme říct, že už od narození stárneme všichni. Stáří chápe každý člověk jinak. Někdo stáří považuje za životní zkušenost, moudrost, více času na sebe, jiný spojuje přibývajícím věkem především se strachem ze smrti, nárůstem zdravotních problémů či obavou ze samoty.

Již antičtí myslitelé nahlíželi na stárnutí z nejrůznějších úhlů. Například Aristoteles pokládá stárnutí za následek poklesu tepla, oproti tomu Hippokrates jako následek poklesu vlhkosti. Řecký filozof Galénos z Pergamu považuje stáří za spojitost mezi nemocí a zdravím způsobený vyměňováním tělních šťáv, včetně ztráty krve, vlhka a tepla. Platon stáří pochvaluje, neboť přivádí jedince k harmonii, vyváženosti, lepšímu úsudku a lepším životním hodnotám. Naopak Sokrates se obává, že se život bude prodlužovat, což přinese zdravotní komplikace v podobě ztráty zraku, sluchu a paměti. Seneca je ve svém názoru na stáří ve srovnání s ostatními filozofy daleko radikálnější, neboť podle něj je stáří nevyléčitelnou nemocí. Zkoumání stáří bylo ve středověku úmyslně potlačováno, neboť

v tehdejší společnosti panovaly z této finální životní etapy velké obavy vzbuzující negativní emoce. (Mühlpachr, 2004, s. 8)

V 17. století zveřejňoval své úsudky na stáří i anglický filozof Francis Bacon či významný český myslitel, filozof a pedagog Jan Amos Komenský. Francis Bacon navrhoval skromnost, předcházení předčasného chátrání organické soustavy, které publikoval ve svém díle *Hlavní požadavky pro zdravý a dlouhý život*. Jan Amos Komenský se věnoval problematice stárnutí ve své *Škole stáří*, kterou zařadil jako složku *Vševýchovy* a také sepsal mravní filozofický spis s názvem *Metuzalem, to jest o daru dlouhověkosti*. Až v 90. letech 20. století se dostávají senioři na přední místo zájmu ve společnosti, což je patrné ve formulaci gerontopedagogiky jako oboru soustředícího se zejména na poskytování péče a pomoci seniorům. (Mühlpachr, 2004, s. 8-9)

1.2 Stárnutí

Z hlediska celoživotního vývoje považujeme stárnutí za přechodný stupeň mezi dospělostí a stářím. Je to komplikovaný proces zapříčiněný mnoha faktory, jehož výsledkem je oboustranný účinek mezi dědičnými předpoklady a vlivem vnějšího okolí. (Pacovský, 1990, s. 29 - 30)

Za typické projevy stárnutí většina lidí považuje zejména úbytek fyzické, vnitřní i psychické energie a nadání, úbytek krásy a mladosti a zvyšující se závislosti na pomoci jiných. Stárnutí neboli růst věku je trasa, na které se určité schopnosti a šance snižují, ale zároveň se odhalují další. (Říčan, 1989, s. 350)

Stárnutí či gerontogeneze je samostatný proces, který probíhá celý život u každého jedince jiným tempem, který závisí na genetické výbavě, vzájemném prostředí, různém zdravotním stavu a vitálním stylu. Zároveň se jedná také o postup nesoudobý, který se dotýká nerovnoměrně jakékoli různorodé stavby a funkce orgánů, zčásti ve spojitosti s jejich zatěžováním a povzbuzením či ubližováním. (Mühlpachr, 2004, s. 22)

1.2.1 Biologické stárnutí

Jak uvádí Křivohlavý (2011, s. 19), biologie stárnutí je věda o tom, jak veškerý souhrn biologických faktorů utváří jedince v průběhu celé jeho existence a jak se tyto faktory během života vyvíjí a utváří, případně zcela mění.

Mezi biologické znaky stárnutí řadíme sníženou imunitu vůči různým nákazám, větší riziko nádorových onemocnění, zpomalenou reakci na léčbu různých zranění, snížený úbytek v ohebnosti tkání, apod. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 202).

Šimíčková-Čížková a kol. (2008, s. 131 – 134) popisuje tyto příznačné projevy stárnutí:

úbytek váhy a výšky, snižování funkcionality svalové a nervové soustavy, pokles srdeční a plicní výkonnosti, zvyšuje se riziko srdečních onemocnění, snižuje se celková percepce a smyslové vnímání. Dochází také k fyzicky pozorovatelným změnám na kůži, mění se barva a kvalita vlasů i nehtů, vypadávání zubů.

Biologické stárnutí je podmíněno zejména genetickým základem, životním stylem nebo prostředím, v němž se jedinec pohybuje. K dalším působícím faktorům řadíme i různá onemocnění, která se v časovém horizontu podílí na kvalitě života. Počátečními projevy biologického stárnutí jsou změny postihující veškeré orgánové systémy, které pak následně zapříčiňují funkční změny těchto soustav, např. nervové, imunitní atd. (Doňková, 2012, s. 140)

1.2.2 Psychické stárnutí

Stárnutí přináší nejen změny ve fyzickém vzhledu a zdravotním stavu člověka, ale promítá se i do psychické stránky osobnosti.

Typické pro psychické stárnutí je snížení duševních a tělesných hodnot, které jsou podřízeny biologickým kvalitám. Biologické přirozené projevy stárnutí způsobují zhoršenou kvalitu chápání, špatnou pohybovou schopnost člověka, zvolnění psychických postupů a také duševních funkcí, kam řadíme například uvažování, pamatování, emoční citění, chování člověka a další. Psychické projevy jsou značně ovlivněny i sociálními podmínkami a schopností adaptace na změny, které s sebou zvyšující se věk přináší. Člověk se v průběhu života připravuje na stáří a uvědomuje si, že přijde doba, kdy bude nucen omezit např. svou pracovní, profesní či zájmovou činnost, avšak současně má možnost se na tyto změny připravit, případně najít adekvátní náhradu a tato omezení kompenzovat. Dalším faktorem ovlivňujícím kvalitu psychické spokojenosti seniorů jsou zdravotní komplikace a onemocnění, jejichž nástup zhoršuje akceptaci stáří a jeho projevů. Obecně lze říci, že ve schopnosti důstojného přijetí stáří se všemi jeho projevy se odráží celkový přístup k životu daného jedince a zúročují se veškeré životní postoje, sociální schopnosti, dovednosti či zkušenosti. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 135-136)

1.3 Stáří

Pojem stáří je spojován nejen s častou únavou, ztrátou paměti, zraku, sluchu, slábnoucím zdravím, úbytkem sil, vysokým věkem, ale také s moudrostí, vyzrálostí, životní zkušeností a mnoha dalšími podobnými znaky.

Stáří můžeme označit jako poslední etapu našeho života. Dle Vágnerové (2007, s. 299, s. 398) rozlišujeme stáří na **rané stáří**, které určujeme v rozmezí 60. – 75. roku života, a **pravé stáří**, kam řadíme seniory s věkovou hranicí 75 let a více.

V oblasti stáří jedince můžeme podle Pacovského (1990, s. 16) definovat dvě věkové skupiny:

- **Kalendářní věk**, který můžeme dále rozčlenit:
 - střední věk v rozmezí od 45 do 59 let,
 - zvýšený věk nebo též časné stáří v rozmezí od 60 do 74 let,
 - starší či senilní věk v rozmezí od 75 do 89 let,
 - dlouhověkost od 90 let a víc.
- **Funkční věk** – souhlasí s reálnou funkční schopností jedince. Neshoduje se s kalendářním věkem. U funkčního věku se klade důraz na tělesné, duševní a společenské vlastnosti člověka.

Burnside a kol. (1979) doporučuje následující dělení stáří:

- „*mladé stáří*“ - 60 až 69 let,
- „*zralé stáří*“ – 70 až 79 let,
- „*pokročilé stáří*“ – 80 až 89 let,
- „*velmi pokročilé stáří*“ - 90 až 99 let (In Stuart-Hamilton, I., 1999, s. 20).

Stuart-Hamilton (1999, s. 20-21) uvádí, že mnozí vědci rozdělují stáří na **mladší stáří** v rozmezí od 65 – 75 let a **pokročilé stáří**, které definují až po 75 roce života. Jinou možností, která dělí seniory s věkovou hranicí nad 65 let, je skupina seniorů **třetího věku**, jež definuje samostatný a čilý život seniorů ve stáří. Oproti tomu skupina **čtvrtého věku** zahrnuje kategorii seniorů, kteří už nejsou schopni se sami o sebe postarat v oblasti základních životních potřeb a jsou závislí na pomoci jiných osob.

Příhoda (1974, s. 229) označuje stáří jako *senium*, jehož základním znakem je postupující proces v individuálních orgánech i v psychofyzickém komplexu, který přímo závisí na menší odolnosti vůči škodlivým vlivům. Míra souhrnného chřadnutí organismu se dělí na několik etap, které se liší rychlostí i silou v závislosti na biologicky determinovaných

procesech. První etapa senia, kterou označujeme termínem *senescence*, probíhá v období od 60 do 75 let. V tomto období se stárnutí ukazuje v rozsahu stanoveném prvotní jakostí zárodečné buňky a působením nepříznivých vlivů, zvláště způsobem života. „*Kmetstvím*“ nazývá Příhoda (1974, s. 229) druhé období senia. „*Slovo kmet je odvozeno z latinského comes, původně „kdo se mnou jest“, společník nebo průvodce, u našich předků pak vladyka, později moudrý stařec*“. Toto období řadí do rozmezí od 75 let do 90 let. V tomto období se projevuje u převážné části populace pozorovatelné chřadnutí organismu včetně postupujících procesů změn v imunitním systému (Příhoda, 1974, s. 229). Pro poslední období senia, tj. nad 90 let, je dle Příhody (1974, s. 231) v českém jazyce zaužívaný termín „*patriarcha*“.

Stářím označujeme pozdní období vývoje člověka. Je následkem a manifestací dědičně závislých zhoršujících se pochodů obměněných příštími příznaky (obzvláště nemocemi, vitálním postupem a vitálními okolnostmi) a je sjednoceno s množstvím důležitých společenských změn (odchod dětí ze společné domácnosti, změna společenského statutu v souvislosti s odchodem do důchodu atd.). Mnohé tyto změny spolu souvisí a je tedy složité stanovit přesnou periodizaci stáří. (Mühlpachr, 2004, s. 18)

1.3.1 Nemoci ve stáří

Kalvach (1997) určuje asi 7 nejpodstatnějších oblastí onemocnění u dnešních starých lidí:

- **Ateroskleróza (kornatění tepen) a její orgánové projevy:**
 - a) **ischemická choroba srdeční** – nejedná se jen o prudkou mrtvici, nýbrž i o vleklé vážné samovolné selhání srdeční funkce spojené se značným zadýcháváním.
 - b) **postižení mozkových tepen** – patří sem nehybnost, obyčejně způsobená částečným ochrnutím poloviny těla, ale také úplným ochrnutím těla. Dále sem řadíme vaskulárně hypotetické mdloby či poškození svalstva osvědčující se strnulostí nebo chvěním, tzv. *parkinsonský syndrom*. Dále sem patří *demence ve stáří* – tzv. *multiinfarktová demence (MID)*, neboli *mozková skleróza*.
 - c) **postižení tepen dolních končetin** – mohou vést až k úplné amputaci končetin.
- **Obstrukční choroba bronchopulmonální** – směřuje k zadýchávání, zbarvení kůže do modrofialova, opuchlin nohou.
- **Osteoartróza** – oslabení a onemocnění kloubů. Je způsobená dědičnou dispozicí, ale také zatěžováním a zranění kloubů.

- ***Osteoporóza*** - ztenčení kostí s poklesem jejich pevnosti, vede k zesílení nebezpečí fraktur. Směřuje k převratu v oblasti figury, bolestem zad, stlačením obratlů.
- ***Alzheimerova nemoc*** – řadí se mezi nejhojnější důvody demence (pokles mentálních, rozumových nadání). Jejím základem je postupně zhoršující se, okamžité poškození nervových buněk mnohdy směřující až k jejich zániku.
- ***Poruchy zraku*** – převážně vedou až k úplné nevidomosti. Mimo dalších nemocí, jako je třeba zelený zákal, hrozí starým lidem postižení oblasti žluté skvrny, považované za nejjasnější vidění.
- ***Poruchy sluchu*** – existuje strach, že další generace penzistů může mít potíže se značnou nahluchlostí až úplnou hluchotou z důvodu vystavování se nadbytečnému rámusu v průměrném a mladém věku. (In Mühlpachr, 2004, s. 35-37)

Šimíčková-Čížková a kol. (2008, s. 142) uvádí, že nemoci ve vysokém věku dělíme do tří kategorií:

- *Nemoci s rovnou spojitostí ke stáří*, kam řadíme například unáhlené stárnutí, stařeckou demenci, ale i nemoci, které jsou na základě stáří zesílené jako třeba snížená odolnost kostí.
- *Nemoci s neúplnou spojitostí ke stáří* (kornatění tepen, zvětšení prostaty).
- *Nemoci bez rovné spojitosti ke stáří* (například choroba, která se přenáší ze středních let).

2 GERONTOPEDAGOGIKA, GERONTOLOGIE

Gerontopedagogiku definuje Mühlpachr (2004, s. 11) v užším slova smyslu jako vzdělávací obor, který se věnuje výchově a učení starých lidí. Jde o učení ve starším věku a ke stáří. Idea o tom, že se lidé učí a vychovávají pouze v době dětství a mladosti, je už dlouho zdolána. V dnešní době jsou výchova i učení pojímány jako proces, který probíhá celý život.

V širším slova smyslu je gerontopedagogika představována jako teoreticko-zkušenostní obor, který zabezpečuje celkovou starostlivost, posilu a oporu starým lidem při uspokojení jejich požadavků včetně požadavků výchovných. Dá se ale chápat i jako komplexní obor, kde se sbíhají znalosti zvláště ze sociologie, psychologie, medicíny, vědy o výchově a vzdělávání dospělých a poznatky z právních odvětví. (Mühlpachr, 2004, s. 11)

Oproti tomu Hart a Hartlová (2000, s. 179) definují gerontopedagogiku jako vzdělávací obor, který se věnuje výchově a učení ke stáří, ale i výchově a učení ve stáří.

Gerontologie není nezávislým vědeckým oborem, ale naopak mnohvrstevný soubor znalostí o projevech stáří a stárnutí. Můžeme rozčlenit 3 oblasti, kterými se zabývá:

- *Gerontologie experimentální (biologická)* – předmětem zájmu jsou příčiny a způsoby stárnutí žijící organismů, a to zejména na buněčné a podbuněčné rovině.
- *Gerontologie sociální* – zaobírá se interakcí mezi seniory a společnostmi, tím, jaké nároky jsou na seniory kladeny, ale i tím, jak se s těmito nároky senioři dokáží vyrovnat a jak se stárnutí obyvatelstva odráží na celkovém charakteru společnosti. Vychází se z poznatků dalších vědních disciplín, např. sociologie, demografie, psychologie, ekonomiky, politických věd, práva a politiky, pedagogiky atd.
- *Gerontologie klinická* – (též geriatric) se věnuje projevům nemocí u seniorů a změnám ve zdravotním stavu, a to včetně příčin, postupu, prognózy, léčby i sociálních aspektů. (Mühlpachr, 2004, s. 10-11)

Gerontologie je věda, jejímž předmětem zájmu je všeobecné vzdělávání fenoménů ve stárnutí, které se objevuje v buňkách, tkáních, či ve stavbě orgánové soustavy u jedinců od počátku dospělosti až do konce života (Hartl a Hartlová 2000, s. 178-179).

Matoušek (2008, s. 66) pak gerontologii definuje jako vědu, která se věnuje procesem stárnutí a okruhem problémů přicházejících s vysokým věkem jedinců. Sjednocuje názory

v oblasti zdravotní, psychologické a sociální. Jedním z prvků gerontologie je i geriatric, která se věnuje předcházením, rozpoznáváním nemocí a léčbou těchto onemocnění zejména u lidí staršího věku.

3 AGEISMUS

V dnešní době se můžeme s ageismem setkávat v podobě zaujatosti, špatných vizí či dokonce v podobě diskriminace vůči starým lidem.

Výraz *ageismus* pochází z anglického slova *age*, což přeloženo znamená věk, stáří. Jde o odmítání vysokého věku napříč společenským spektrem (Tošnerová, 2002, s. 6).

Pojem ageismus má i svá synonyma, mezi kterými s odkazem na Encyklopedii Diderot (2002) vyjmenovává Tošnerová (2002, s. 6) předsudek a stereotyp, anebo s odkazem na Akademický slovník cizích slov (1998) mýtus či diskriminaci.

Předsudek definuje Hartl a Hartlová (2000, s. 464) jako zaujatost, ideologickou ztuhlost, citově překypující, nekriticky přijatý názor a z něj vycházející přístup, mínění zastávané osobou či seskupením. Může se orientovat na pro a proti, je možné, aby se týkal čehokoli, může se formovat na principu existujícího náboženského vyznání či názorového uvědomění. Nezáleží na momentálních podmínkách a nezakládá si na pochopení.

Stereotyp představuje opětovné, obvyklé metody chování. Je to samočinně aplikovaný, motorický, hovorný či ideový zvyk. Jeho překonání není jednoduché a bývá doprovázeno nepříjemnými pocity a projevy, např. vulgárními výrazy, rušivými pohyby těla a další. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 564)

Stereotyp se projevuje jako ustálené a mechanicky prováděné aktivity, které nejsou podmíněny promyšleným postupem. Činnosti jsou vykonávány automaticky, shodným způsobem, účelně, správně, hospodárně, mnohdy neuvědoměle, a to např. v oblasti mobility, řeči, ale i myšlenkových pochodů. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 213)

Mýtus – mytické vysvětlení přírodních a sociálních fenoménů, jejich důvodů i počátků, mnohdy vycházející z vlivů nadlidských mocí, stvoření (Hartl, Hartlová, 2000, s. 337).

Diskriminace může být chápána jako rozdílná reakce na obdobné impulsy, např. schopnost vidět lehké odlišnosti u zbarvení zvuků, rysů, poměrů a další. V dalším významu představuje omezení či odpírání určitých práv některým jedincům či skupinám lidí, ať už z příčin národnostních, církevních, lingvistických, či z důvodu odlišného pohlaví. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 115)

Koncept ageismu prvně odhaluje předseda Poradního sboru pro stárnutí obvodu Columbia na konci šedesátých let 20. století v USA v průběhu diskuse o bytové politice Robert N. Butler (1975), podle něhož ageismem rozumíme postup uspořádané stereotypizace

a rozlišování lidí kvůli jejich stáří, obdobně jako při diskriminaci vůči jiné barvě pleti či pohlaví. Letití jedinci bývají označováni jako senilní, neohební ve vlastním myšlení či postupech, zastaralí v mravnosti či zručnosti. Ageismus umožňuje mladší generaci, aby na staré občany nahlížela zcela odlišnou optikou, než jakou vnímá sebe sama, a z tohoto důvodu mladá generace nepokládá starší osoby za plnohodnotné lidské bytosti. Ageismus se projevuje obsáhlou škálou jevů jak na jednotlivé, tak na institucionální rovině: „*stereotypy a mýty, otevřené opovržení a averze nebo jednoduše vyhýbání se kontaktu, diskriminační praktiky v bydlení, v zaměstnání a službách všeho druhu, přídomky, kreslené seriály a vtipy*“. (In Vidovičová, 2008, s. 111)

Matoušek (2008, s. 20) deklaruje, že na starší jedince není pod vlivem společenských předsudků pohlíženo rovnocenným způsobem. Můžeme pozorovat odlišné přístupy vůči seniorům např. v oblasti zaměstnanosti a uplatnění na trhu práce, dostupnosti zdravotních či sociálních služeb, ale také v přístupu nejen celé společnosti, nýbrž i nejbližšího okolí v podobě vyjadřování úcty a uznání. Vyšší věk je často synonymem pro nemoc či dokonce nemohoucnost, a tento názor mnohdy pod tíhou celospolečenského mínění přijímají i samotní senioři.

3.1 Zdroje ageismu

Palmore (1999) dělí zdroje ageismu do tří kategorií, a to:

- *individuální* – řadíme sem obzvláště obavu z úmrtí a stárnutí jako duševně fyziologického poklesu, zklamání a nepřátelství, ze kterého vznikají mnohdy útočné postoje vůči menšinovým skupinám. Další příčinou může být panovačná osobnost, která své obavy vyjadřuje pomocí různých předsudků.
- *kulturní* – do kulturních zdrojů ageismu zařazujeme různé činitele, jako např. souhrn uznávaných hodnot, řeč (opovrhlivá až vulgární pojmenování pro lidi s vysokým věkem), umělecké činnosti včetně mediálního vyobrazení starší generace. Společným znakem těchto zdrojů je jejich schopnost jednou akceptované stereotypy a diskriminační postoje dále rozšiřovat. Palmore (1999) zařazuje mezi kulturní zdroje také jev tzv. *obviňování oběti* ve stylu vyjádření: „*řikal si o to...*“, „*je to pro jejich vlastní dobro...*“, tak jak to bývá v „*ošetřovatelských*“ vztazích ke starším.

- *sociální* – jako první zdroj nevhodného přístupu stáří může být jednoduchá skutečnost, že starších osob je mnoho a neustále jejich počet narůstá. (In Vidovičová, 2008, s. 120-126)

4 ADOLESCENCE

„Chovej se ke svým rodičům tak, jak chceš, aby se tvé děti chovaly k tobě“

Isokratés

Sak a Kolesárová (2012, s. 25) tvrdí, že: „*Mládež je sociální skupina, která je na jedné straně ohraničena dětmi a dětstvím, na druhé straně dospělostí*“.

Určením věkové hranice mladosti se detailně zabývá Řičan (1989, s. 205), podle kterého k dovršení mladosti dochází v rozmezí 15 až 20 let.

V tomto období života, kdy jedinci dovršují 18 let věku, je považujeme za plnoleté. Tito jedinci v rozmezí mezi 15 až 20 lety se postupně blíží k roli dospělého a jedinec se odklání od role dítěte v rodině. Mezi výstižné znaky tohoto období lze pozorovat první pohlavní styk s partnerem či partnerkou, nejednou zakončený i otěhotněním, dále konec povinné školní docházky, začátek středoškolského, popřípadě i vysokoškolského vzdělávání a možný nástup do zaměstnání. (Slavík, 2012, s. 101-103)

Etapa mladosti nebo též *adolescence* je prozatímním obdobím mezi *dětstvím a dospělostí*. V životě člověka pokrývá deset let života, a to od 10 do 20 let. V této etapě života mladí jedinci prochází celkovou změnou individuality ve veškerých odvětvích, a to jak tělesných, duševních, tak i společenských. Vývoj *adolescence* podléhá určitým civilizovaným a sociálním situacím, ze kterých plynou přání a naděje společnosti v souvislosti s dospívajícími. (Vágnerová, 2005, s. 321)

Dle Vágnerové (2005, 323-325) se etapa *adolescence* dělí na dvě fáze:

- **Ranou adolescenci** nazývá jako pubescenci, je ohraničena dobou v rozmezí od 11 do 15 let. Výraznou transformací v tomto období je fyzické dospívání, sjednocené s intimitou dozrávání, tedy *pubertou*. V oblasti komplexního vývoje nabývají jedinci převratu v podobě uvažování, neboť dospívající je talentovaný myslet obecně, a to i o variacích, které jsou skutečně nemožné. Mezi hlavní společenské rozhraní v tomto období se řadí konec povinné školní docházky v 15 letech.
- **Pozdní adolescenci** vymezuje v rozmezí od 15 do 20 let, s jasnou osobní proměnlivostí, zvláště v okruhu duševním a společenském. V této části *adolescence* dochází k prvotnímu sexuálnímu kontaktu. Hlavním společenským

rozhraním je konec studia doprovázený vstupem do práce či výběrem dalšího vzdělávání. V 18 letech dovršují jedinci plně svéprávnosti, tedy jsou plně odpovědní za své konání.

Oproti tomu Hartl a Hartlová (2000, s. 320) tvrdí, že mladistvý („*juvenile*“) je člověk v rozmezí od 15 do 18 let, který již má trestní zodpovědnost.

Dospíváním se označuje evoluční etapa, jejíž spodní ohraničení se uvádí v rozmezí 15 až 16 let a jako vrchní ohraničení se vymezuje období 18 až 21 let. Období dospívání můžeme pojmenovat též jako etapu mládeneckou či jinošskou a je konečnou evoluční fází na pouti k vyspělosti. (Kuric, 2000, s. 112)

4.1 Období dospívání

Je obecně známo, že dívky dospívají dříve než chlapci. Vývojové období adolescence je pro člověka obtížné, protože končí období mezi dětstvím a zletilostí. U dívek se tato éra zahajuje okolo šestnácti let, u mladíků až v sedmnácti letech. Na konci této éry se odlišnosti mezi dívkami a chlapci vyrovnávají. Vrchní věková meze u adolescence nejde přímo určit, protože na vyvrcholení zralosti má vliv velké množství nejrůznějších faktorů. Jeden z hlavních vlivů jsou sociální a společenské zvyky. V nepříliš vyspělých společnostech není přesně determinováno období dospívání, avšak po dovršení určité věkové hranice je člověk prostřednictvím obřadů a určených předpisů zařazený mezi vyspělé. V průmyslově vyspělých společenstvích jsou nároky na dospělost těžší. Uznání jedince dospělým je doprovázeno legislativními vymezeními – např. dovršení zletilosti znamená trestní zodpovědnost za své činy, tendenci osamostatnit se od původní rodiny a založit si vlastní domácnost, a v neposlední řadě působí i touha po ekonomické nezávislosti, která bývá spojena s výběrem zaměstnání. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 111)

Soudobá mládež pojímá dětství jako období, které je zapotřebí co nejdříve zdolat a dorovnat se vyspělým. Dospívající mají sklony vyprostit se co nejrychleji z dětských vlastností a jasně společenské poddanosti. Snaží se o co nejčasnější nabytí více práv a samostatnosti v rozhodování, naopak úkoly a odpovědnost dospělého člověka akceptují velice neradi. (Vágnerová, 2005, s. 321-322)

4.1.1 Názory a postoje

Názor můžeme označit jako způsob vyjádření neboli vlastní úsudek každého člověka, co si sám za sebe myslí o určité věci či zkušenosti.

Postojem chápeme snahu vnímat okolní svět ustáleným způsobem a na okolní vjemy i na sebe samotného reagovat poměrně stabilním způsobem. Vznikají již v raném věku na základě výchovy i působení okolního prostředí. (Křivohlavý, 2011, s. 30)

Hartl a Hartlová (2000, s. 442) popisují postoj jako tendenci reagovat shodným způsobem na určité objekty, jedince, poměry i na vlastní osobu. Postoje jsou složky osobnosti, odvíjí se od sklonů a zájmů osobnosti, a na jejich základě se určují následné poznatky, porozumění, vnímání a emoce. Postoje můžeme rozčlenit do několika kategorií podle měřítek, jimiž na ně nahlížíme:

- citové, poznávací,
- kladné, záporné,
- verbální, neverbální,
- skryté, zjevné,
- silné, slabé,
- soudržné, nesoudržné,
- vědomé, nevědomé,
- individuální, skupinové,
- stálé, proměnlivé, aj.

4.2 Proces osamostatňování

Proces osamostatňování patří mezi hlavní úlohy období adolescence. Tento děj je obtížný jak pro adolescenty, tak pro jejich rodiče. Osamostatňování od příbuzných je sjednocené se změnou emocionální závislosti na rodičích. (Vágnerová, 2005, s. 350)

Přechod z dětství k dospělosti patří mezi přirozený proces. Adolescent, který byl doposud závislý na svém bezprostředním okolí, se postupně začleňuje do společnosti dospělých jako plně rovnocenný člověk. V období začleňování jedince do společnosti dospělých má adolescent dokázat svou houževnatost, statečnost a předávají se mu znaky a pravidla dospělosti. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 146)

5 VZTAHY ADOLESCENTŮ K OKOLÍ

Slovo vztah můžeme definovat jako vliv mezi dvěma či několika fenomény, předměty nebo lidmi. V psychologii rozdělujeme vztahy na:

- *mezilidský primární vztah* – označuje dlouhodobější vliv sjednocený s citovou spojitostí a jasnou zodpovědností,
- *mezilidský sekundární vztah* – je krátkodobý, nestabilní, bez početných slibů, méně běžný, směřuje k ukončení vztahu. (Hartl a Hartlová, 2000, s. 690)

Hall (1904) uvádí, že v 19. století se osamostatnění adolescentů mnohdy slučovalo se vzpourou a nesouhlasem proti dospělým. Ve 20. století se tyto příznačné rysy vyskytují méně. Vztah mezi dospívajícím jedincem a celou společností je již vyjadřován mnohem jasněji, ať už v podobě zákonů či pomocí zařízení určených pro dorůstající generaci. (In Macek, 1999, s. 49)

Podle Seifferta a Hoffnunga (1991) směřují změny v poznávacím vývoji i moderní metoda uvažování k pokrokovým hodnotícím postojům, a tím tedy k převratu ve vztazích a postavení k sobě samotnému, jiným jedincům a vůbec k celému lidstvu. Mnoho dospívajících nabývá přesvědčení, že kterýkoli problém nachází řešení v případě, jestliže se o problému doopravdy zamyslí. (In Macek, 1999, s. 60-61)

Lloyd (1985) říká, že hlavní stránkou mezilidských vztahů je růst dorozumivacích schopností, zejména v oblasti slušného chování, projevem svého úsudku, umění pokládat otázky a požádat jiného o vyjádření, či umění naslouchat ostatním (In Macek, 1999, s. 66).

5.1 Vztahy v rodině

I když si rodina své výhradní a nezaměnitelné místo zachovává i v období dospívání, postupem času dochází k transformaci oboustranných vztahů mezi jejími příslušníky (Vágnerová, 2005, s. 350).

Rodiče jsou pro dospívajícího jedince nepochybným vzorem určitého stylu života, který je v budoucnosti očekává. Dospívajícím se důležitost a způsob života rodičů mnohdy zdají podřadné a fádňí, způsob života rodičů v nich vyvolává opovržení, jejich snaha pošetilá a oboustranné postoje falešné a předstírané. Srovnávají je s iluzí, kterou si sami

vybudovali, a pátrají po způsobu, který by pro ně samotné byl nejvhodnější. (Vágnerová, 2005, s. 357)

V období dospívání vztahy mezi sourozenci nabývají na významu. V případě, že není mezi sourozenci příliš vysoké věkové rozpětí, jsou pro adolescenty důležití nejméně ze dvou aspektů. Z prvního pohledu jsou ve stejné věkové kategorii, prosazují obdobné požadavky, postoje, zájmy a současně prosazují obdobnou kulturu dospívajících. Oproti tomu aktivně participují na rodinném začlenění, působí na sourozence zpříma prostřednictvím situací, které se v rodině vyskytnou a na které musí rodina nějakým způsobem reagovat. (Macek, 1999, s. 70)

5.2 Vztahy ke společnosti, přátelům, vrstevnickým skupinám

Dnešní vyspělá společnost sebou přináší převratné změny jak v oblasti technické, vědecké, tak i společenské, čímž nastávají stále se opakující odchylky a nejasnosti v porozumění, v hodnotách i v postavení přicházející a stávající generace. Starší generace má sklon setrvávat na původních zvycích, které pro ně mají nenahraditelný význam a tím de facto chrání původní tradice. Oproti tomu mladá generace nabírá své vlastní znalosti a odmítá přijímat stará pravidla za závazná. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 165)

Říká se, že v období dospívání je kamarádství mezi mladými děvčaty bližší a významnější než kamarádství mezi dospívajícími mladíky. V přátelství mezi děvčaty převládá upřímnější sdělování a prožívání zážitků, větší otevřenost a důvěřování. Oproti tomu kamarádství mezi dospívajícími chlapci je více pospolitní opírající se hlavně o kolektivní aktivity a koníčky. (Macek, 1999, s. 74)

K utváření samostatnosti slouží vrstevnická skupina. Setkáváme se s ní ve všech etapách života, v období adolescence nevyjímaje. Dá se říct, že slouží jako opora v procesu vytváření individuální identity. Díky příslušnosti k vrstevnické skupině se u každého jedince utváří skupinová identita, která napomáhá překonat nejistotu v procesu individualizaci. Vazbou na skupinu si jedinec zvyšuje pocit sebevědomí a sebejistoty, který je jinak obtížný získat, snižuje svou individuální zodpovědnost a získává obraz sebe samotného. Můžeme tedy říci, že skupinová identita je nedílnou součástí individuální identity, která v této etapě života prochází zásadní proměnou a nestabilitou. (Vágnerová, 2005, s. 317)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 PEDAGOGICKÝ VÝZKUM

V této části své bakalářské práce se zaměřuji na zjištění, zda je dnešní mladý člověk schopný přistupovat ke starým lidem s tolerancí a respektem, anebo seniory a stáří naopak vnímá jako obtíž. Dále bych se chtěla zaměřit na to, zda a jaký je rozdíl ve vztahu mladého člověka ke staršímu ve městech a v menších obcích, a do jaké míry je pohled na stáří ovlivněn vírou, pohlavím.

6.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaké má dnešní mladá generace vztahy k seniorům a jaké jsou jejich názory na stáří, zda přistupují k seniorům s tolerancí a respektem či naopak seniory vnímají jako přítěž. Dnešní společnost disponuje spoustou moderních technologií, u kterých současná dospívající generace tráví stále více volného času, který by mohli a dle mého názoru i měli, trávit se svými blízkými. Výzkumné otázky byly zformulovány za účelem zjištění, do jaké míry a zda se promítá do vztahů mladých lidí vůči seniorům odcizení a odstup způsobený odosobněním v mezilidských vztazích. Dále jsem chtěla zjistit, jestli vztahy mladých lidí vůči seniorům nějakým způsobem ovlivňuje víra a zda lze zaznamenat případné rozdíly v přístupu mezi věřícími a ateisty.

Pro podrobnější uchopení dané problematiky jsem si proto stanovila následující výzkumné otázky:

- Existuje rozdíl mladých lidí k přístupu ke starším na vesnicích a ve městech?
- Existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci v ochotě postarat se o své rodiče?
- Co pro mladé lidi znamená starý člověk ve vztahu ke společnosti a jak chápou pojem stáří?
- Jak často a při jakých příležitostech navštěvují mladí lidé své prarodiče?
- Jaký je vztah mladých lidí ke svým prarodičům?
- Jak vnímají mladí lidé přístup dnešní společnosti k seniorům?

6.2 Hypotézy

Gavora (2000, s. 53) uvádí, že hypotéza je určité tvrzení, které se vyjadřuje oznamovací větou. Na konci výzkumu se hypotéza buď potvrdí, či naopak vyvrátí.

Nulová hypotéza je předpoklad neboli tvrzení, které říká, že mezi ověřovanými proměnnými nemáme vůbec žádný vztah. V případě, že nulovou hypotézu odpíráme, můžeme přijmout hypotézu alternativní, která existenci vztahu mezi proměnnými potvrzuje. (Chráska, 2007, s. 69)

Pro svůj výzkum jsem si určila následující hypotézy:

H₀: Dívky jsou ochotné postarat se o své rodiče častěji než chlapci.

H₁: Dívky nejsou ochotné postarat se o své rodiče častěji než chlapci.

H₀: Mladí lidé, jejichž rodiče pomáhají svým rodičům, jsou ochotni se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ti, jejichž rodiče svým rodičům nepomáhají.

H₂: Mladí lidé, jejichž rodiče pomáhají svým rodičům, nejsou ochotni se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ti, jejichž rodiče svým rodičům nepomáhají.

H₀: Mladí lidé ve věku 19 let a více navštěvují své prarodiče častěji než 1x za rok než lidé ve věku 18 let a méně.

H₃: Mladí lidé ve věku 19 let a více nenavštěvují své prarodiče častěji než 1x za rok než lidé ve věku 18 let a méně.

H₀: Věřící lidé vnímají stáří pozitivněji než nevěřící.

H₄: Věřící lidé nevnímají stáří pozitivněji než nevěřící.

H₀: Dívky navštěvují své prarodiče bez zvláštního důvodu častěji než chlapci.

H₅: Dívky nenavštěvují své prarodiče bez zvláštního důvodu častěji než chlapci.

H₀: Mladí lidé žijící na vesnici mají pozitivnější vztah ke stáří než mladí lidé žijící ve městech.

H₆: Mladí lidé žijící na vesnici nemají pozitivnější vztah ke stáří než mladí lidé žijící ve městech.

H₀: Ten, kdo žije s 1 nebo více prarodiči ve společné domácnosti, je ochoten se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ten, kdo nežije ve společné domácnosti s 1 nebo více prarodiči.

H₇: Ten, kdo žije s 1 nebo více prarodiči ve společné domácnosti, není ochoten se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ten, kdo žije ve společné domácnosti s 1 nebo více prarodiči.

6.3 Výzkumná metoda

Pro svůj výzkum jsem si zvolila kvantitativní výzkum. Použila jsem metodu dotazníkového šetření, neboť umožňuje rychlý a hromadný sběr dat, a také proto, že dotazník vzhledem k věku respondentů umožňuje větší upřímnost a otevřenost. Dotazník byl anonymní. Jediné konkrétní otázky v dotazníku se týkaly pohlaví a věku. Dotazník má celkem 20 otázek, z toho dvě zcela otevřené, 11 otázek polouzavřených a 1 otázka je škálová.

V úvodní části dotazníku zjišťuji základní sociodemografické údaje týkající se pohlaví, věku, víry a typu školy respondentů, na které studují. Dále mě zajímalo, kde žijí prarodiče respondentů a v případě, že nežijí s respondenty ve společné domácnosti, kde tedy žijí. Další otázky směřovaly k tomu, jak často navštěvují respondenti své prarodiče, při jakých příležitostech a zda je jejich vztah ke všem prarodičům stejný či nikoli. Závěrečné položky dotazníku zkoumaly, co podle názoru dnešních mladých lidí znamená senior pro společnost, co podle nich vystihuje nejvíce pojem stáří, úcta ke stáří a zda podle jejich názoru současná společnost přistupuje k seniorům s patřičným respektem či nikoli.

6.4 Výzkumný vzorek

Praktickou část jsem zaměřila na vztahy mladých lidí k seniorům a jejich názory na stáří. Záměrným výběrem jsem výzkum prováděla u studentů gymnázia, jiné střední školy ukončené maturitní zkouškou a studentů na odborném učilišti z důvodu, že se jedná o školy, které se nachází blízko mého bydliště.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 118 respondentů z gymnázia ve Strážnici, střední školy ukončené maturitní zkouškou v Uherském Hradišti a odborného učiliště ve Bzenci.

6.5 Způsob sběru dat

Začátkem roku 2016 jsem oslovila pedagogy tří škol, na kterých jsem se rozhodla provést svůj výzkum a požádala je o zprostředkování vyplnění dotazníku u studentů ve věku 15 a více let. Jednalo se tedy o žáky prvního až čtvrtého ročníku. Rozdala jsem celkem 150 dotazníků, na každé škole padesát. Výběr studentů byl na úvaze pedagogů. Během měsíce února 2016 se mi vrátilo 133 dotazníků, z nichž jsem ale 15 musela vyřadit z důvodu chybného vyplnění. Pro svůj výzkum jsem tedy použila celkem 118 dotazníků.

6.6 Způsob vyhodnocení dat

Všechny dotazníky jsem si nejdříve očíslovala a poté zadala do programu Microsoft Excel, kde jsem pak s nimi mohla dále systematicky pracovat. Sestavila jsem tabulky četností, získané četnosti převedla na procenta a výsledky zobrazila pomocí grafů.

7 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A ZJIŠTĚNÝCH DAT

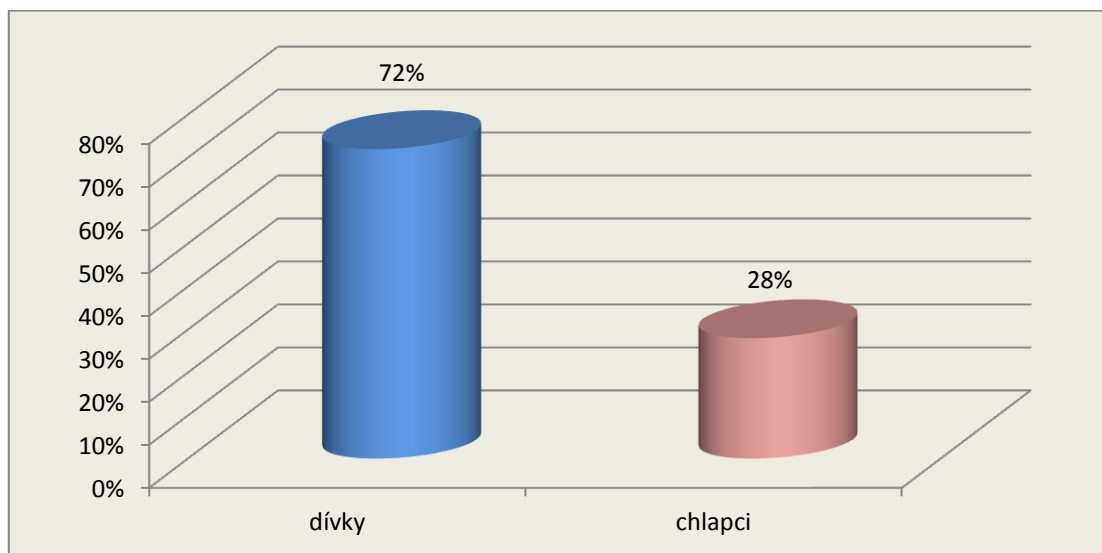
V této části se zaměřuji na shrnutí a následné vysvětlení zjištěných výsledků. Pomocí grafického znázornění porovnávám rozdíly v odpovědích studentů gymnázia, střední odborné školy a odborného učiliště. Výzkumu se zúčastnilo celkem 118 respondentů ze tří vybraných škol. Respondenti byli ve věku 15 až 19 a více let. Jejich výběr byl zcela v kompetenci pedagogů.

7.1 Výsledky třídění prvního stupně

Výzkumnou část jsem zaměřila na zjištění, jaké jsou vztahy současné dospívající generace vůči starým lidem. Získaná data jsou v souladu s Chráskou (2007, s. 19) zprostředkována tzv. popisnou neboli deskriptivní statistikou za účelem co nejdůstojnějšího přiblížení nashromážděných informací, které jsou pro lepší uchopení také znázorněny pomocí grafů.

U třídění prvního stupně zjišťujeme, kolik jedinců má jeden společný znak (Chráska, 2007, s. 177).

Graf č. 1. Zastoupení chlapců a dívek.

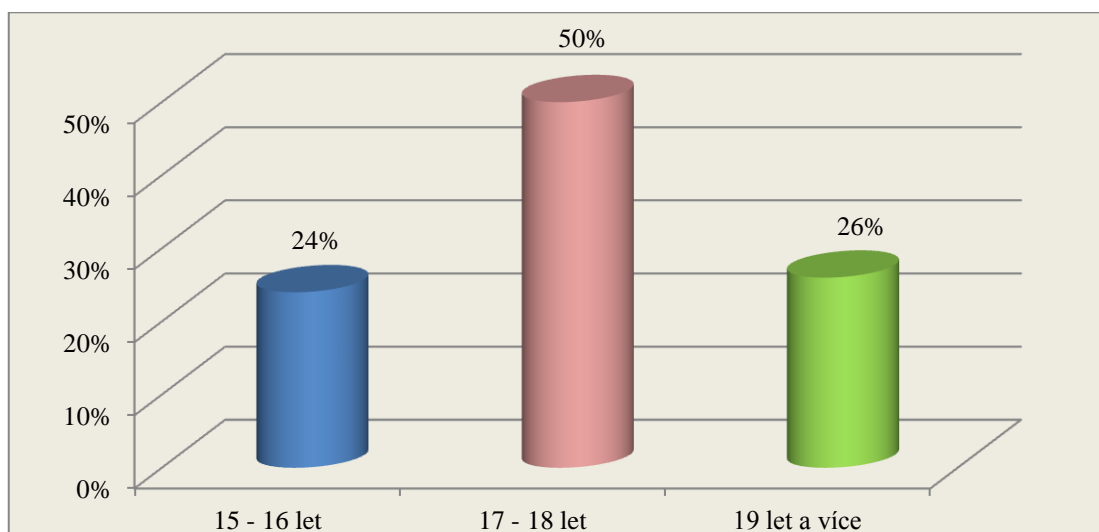

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z uvedeného grafu vyplývá, že v nepatrně větším počtu zastoupení byly dívky, z celkového počtu tázaných odpovídalo celkem 72 % dívek a 28 % chlapců.

Otázka č. 2: Věk respondentů:

Graf č. 2. Věk respondentů.

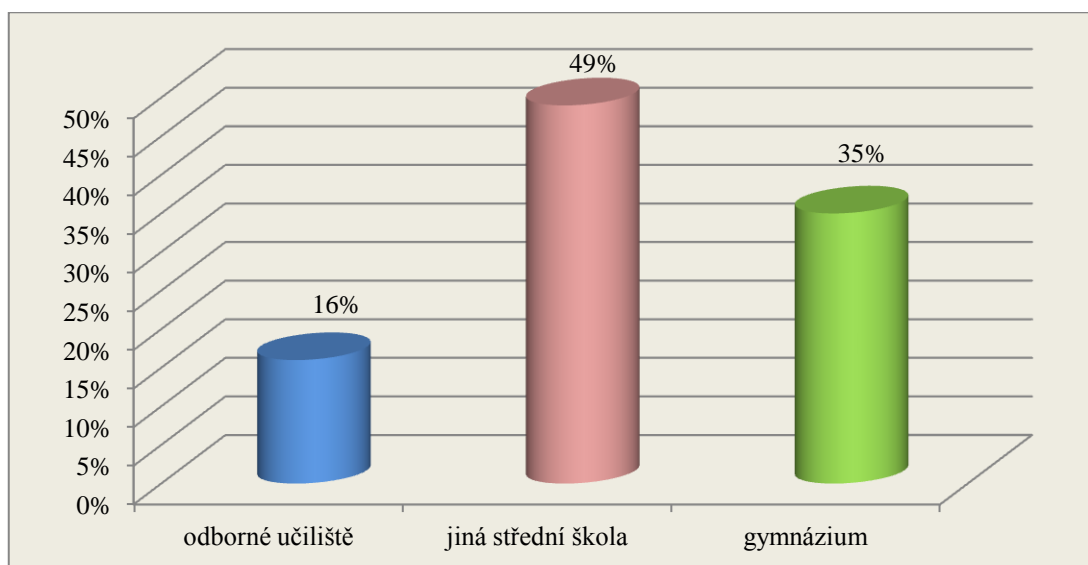

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Respondentů v rozmezí 15 – 16 let bylo celkem 24 %, téměř shodně pak byli zastoupeni respondenti ve věku 19 let a více, kterých bylo 26%, a nejpočetnější skupinou jsou mladí lidé v rozmezí 17 – 18 let, kterých bylo rovných 50 %.

Otázka č. 3: Uveďte, na jaké škole studujete:

Graf č. 3. Typ školy.

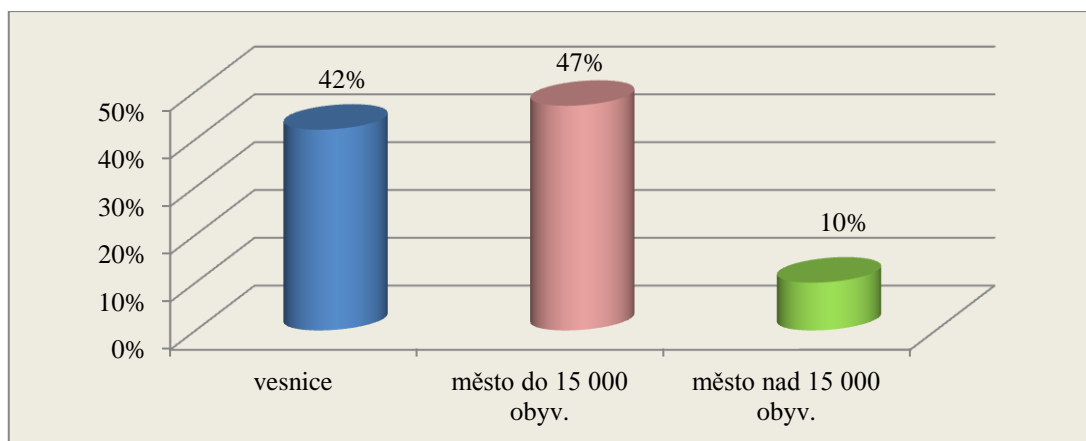

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Ze získaných odpovědí vyplynulo, že většina respondentů (49 %) studuje na jiné střední škole ukončené maturitní zkouškou, dále pak na gymnáziu (35%) a nejméně respondentů bylo z odborného učiliště (16%).

Otázka č. 4: Uved'te, v jakém z uvedených typů obce žijete:

Graf č. 4. Typ obce.

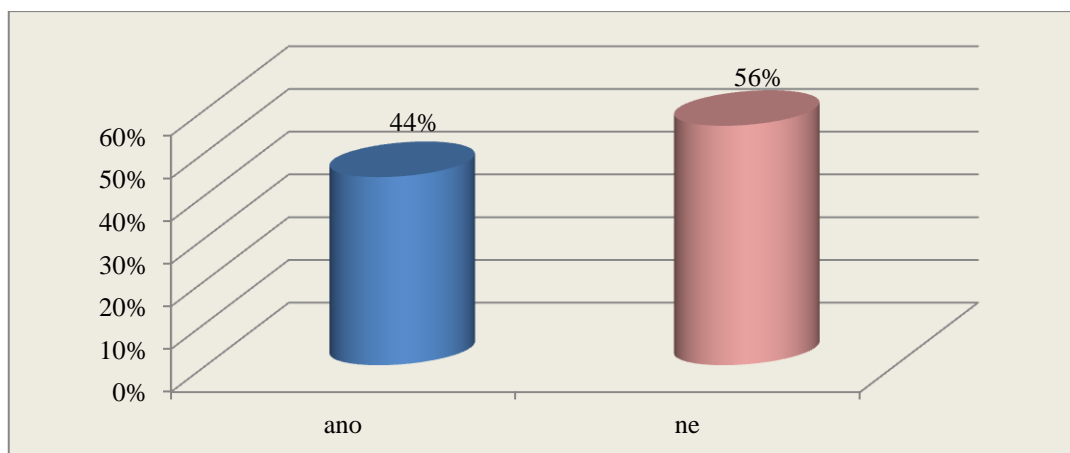

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z uvedeného grafu vyplývá, že 42 % respondentů bydlí na vesnici, 47 % bydlí ve městě, jehož počet obyvatel je od 3 000 do 15 000 a ve městě nad 15 000 obyvatel žije 10 % respondentů.

Otázka č. 5: Jste věřící? Pokud ano, uveďte prosím, v co věříte:

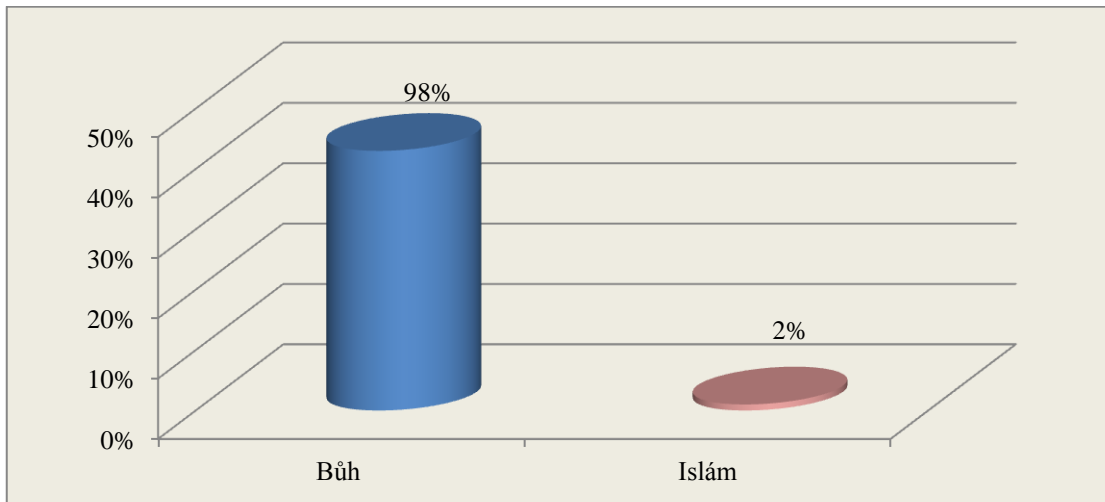
Graf č. 5. Víra respondentů.

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z oslovených respondentů je 44 % věřících, nadpoloviční většina studentů (56 %) uvedla, že jsou nevěřící.

Graf č. 6. Typ víry.

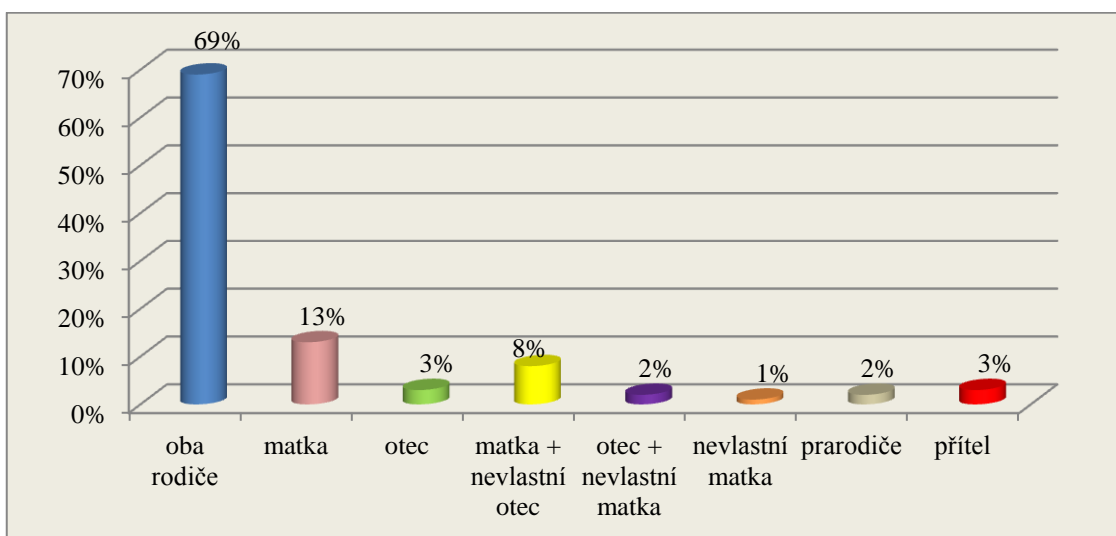

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

V návaznosti na předchozí graf je v grafu č. 6 zobrazeno, v co oslovení respondenti věří. Naprostá většina uvedla, že věří v Boha (98%), pouze 2% respondentů uvedli, že věří v Islám.

Otázka č. 6: **Kdo s vámi žije ve společné domácnosti?**

Graf č. 7. Společná domácnost.

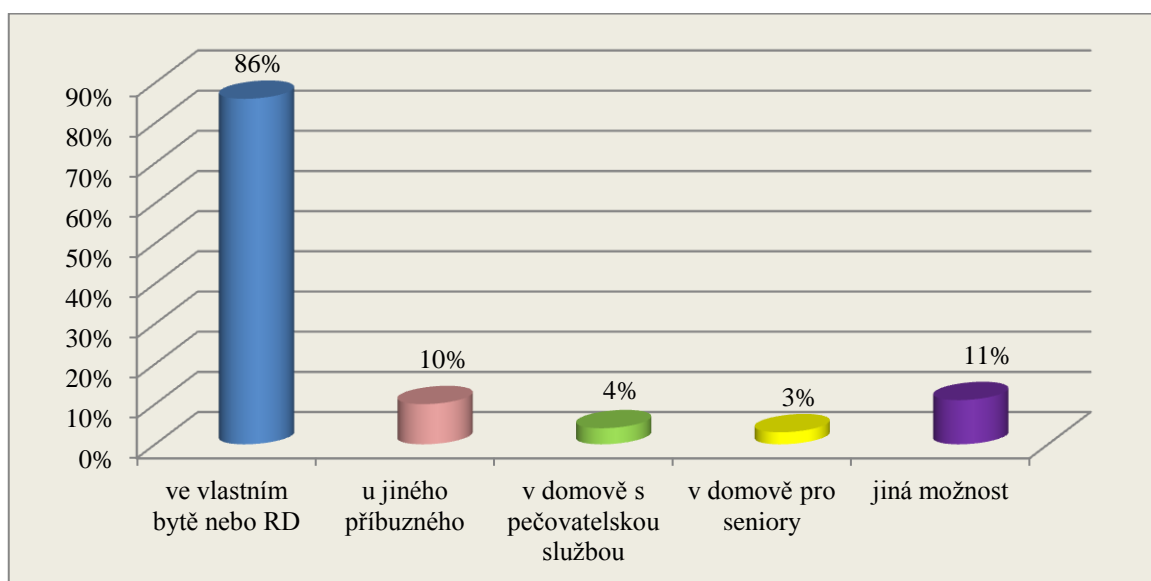

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

V 69 % žijí studenti ve společné domácnosti s oběma rodiči. 13 % žije pouze s matkou a 3 % pouze s otcem. V 8 % žijí respondenti ve společné domácnosti s matkou a nevlastním otcem a ve 2 % s otcem a nevlastní matkou. 1 % studentů žije s nevlastní matkou. 2 % studentů žije s prarodiči a ve 3 % žijí s přítelem.

Otázka č. 7: Pokud někteří z Vašich prarodičů nežijí s Vámi ve společné domácnosti, uveďte prosím, kde žijí.

Graf č. 8. Bydliště prarodičů.

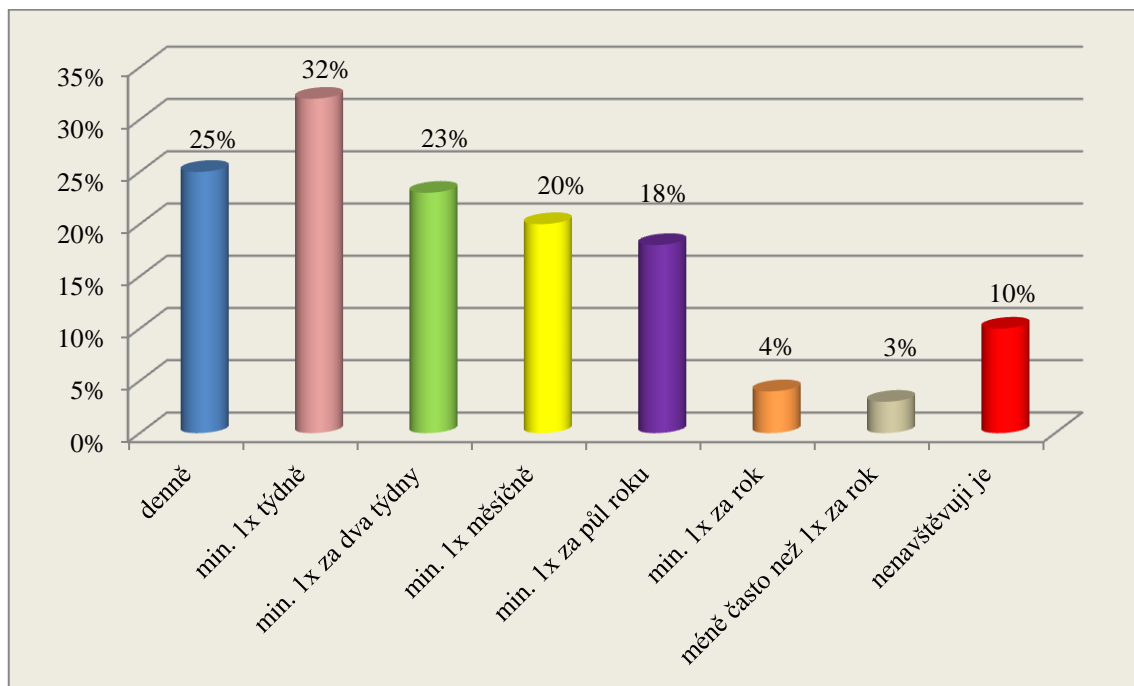
Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Výše uvedený dotaz směřoval ke zjištění, zda alespoň jeden z prarodičů oslovených respondentů žije ve vlastním bytě, u jiného příbuzného, případně v některém z dostupných zařízení poskytujícím pobytové služby. Ze 118 oslovených 4 respondenti uvedli, že nemají žádné prarodiče, tudíž jsem vycházela z celkového počtu 114 respondentů. Ze získaných odpovědí vyplynulo, že v 86 % případů alespoň jeden z prarodičů žije ve vlastním bytě či rodinném domě, v 10 % žije alespoň jeden z prarodičů u jiného příbuzného, ve 4 % v domově s pečovatelskou službou a 3 % respondentů mají alespoň jednoho prarodiče v domově pro seniory. 11 % respondentů zvolilo jinou možnost, přičemž nejvíce se vyskytovala odpověď, že alespoň jeden z jejich prarodičů žije s respondenty v jednom domě, nejméně se vyskytovala odpověď, že jejich prarodiče žijí na chatě.

Otázka č. 8: Pokud Vaši prarodiče nežijí s Vámi, uveďte, jak často je navštěvujete.

Následující graf č. 9 zobrazuje, jaká je frekvence návštěv respondenti alespoň u jednoho z prarodičů.

Graf č. 9. Četnost návštěv prarodičů.

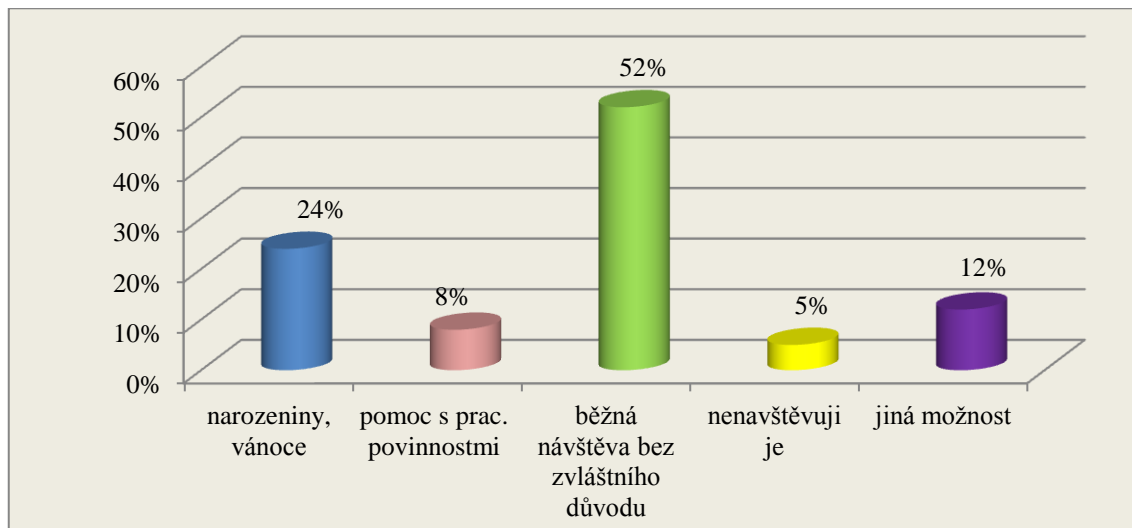

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Minimálně 1x týdně navštěvuje alespoň jednoho svého prarodiče 32 % respondentů, denně navštěvuje alespoň jednoho svého prarodiče 25 % respondentů a 23 % respondentů navštěvuje alespoň jednoho svého prarodiče minimálně 1x za dva týdny. 20 % respondentů navštěvuje alespoň jednoho svého prarodiče minimálně 1x měsíčně zatímco minimálně 1x za půl roku navštěvuje alespoň jednoho svého prarodiče 18 % respondentů. Pouze 4 % respondentů navštíví alespoň jednoho svého prarodiče minimálně 1x za rok, a podobné zastoupení je i u respondentů, kteří navštěvují alespoň jednoho ze svých prarodičů méně často než 1 x za rok - 3 %. V 10 % studenti své prarodiče nenavštěvují vůbec, přičemž jako nejčastější příčinu uváděli rodinné důvody.

Otázka č. 9: Při jakých příležitostech navštěvujete své prarodiče nejčastěji?

Graf č. 10. Důvod návštěvy prarodičů.

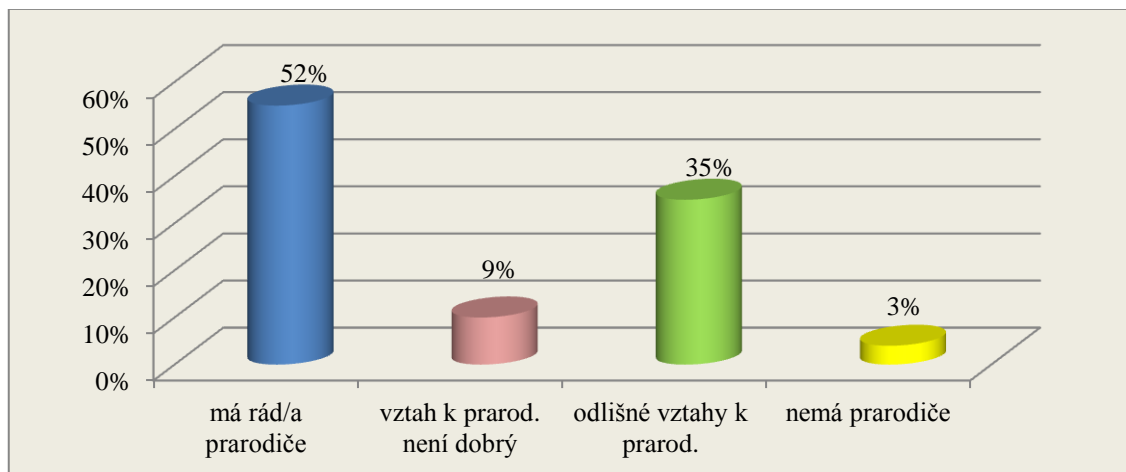

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

52 % respondentů navštěvuje své prarodiče bez zvláštního důvodu. 24 % pouze na oslavy narozenin či vánoce. 12 % uvedlo jinou možnost, ve které se nejvíce vyskytovaly odpovědi, že respondenti žijí s prarodiči ve společné domácnosti, tudíž se s nimi stýkají denně. 8 % respondentů navštěvuje své prarodiče z důvodu pomoci s pracovními povinnostmi. Zbýlých 5 % své prarodiče nenavštěvuje.

Otázka č. 10: Jaký je váš vztah k vašim prarodičům? Je váš vztah ke všem vašim prarodičům stejný?

Graf č. 11. Vztah k prarodičům.

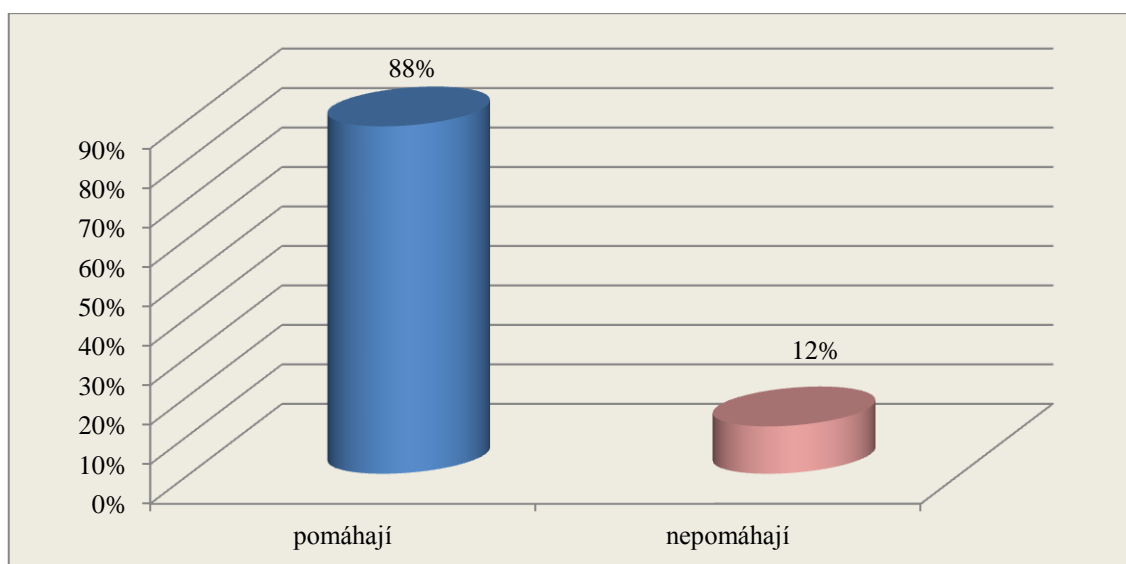
Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

U této zcela otevřené otázky byla studentům dána možnost vyjádřit se, jaký mají vztah ke svým prarodičům. Zda je jejich vztah ke všem prarodičům stejný. Odpovědi respondentů jsem si rozdělila na základě podobnosti ve sděleném významu do následujících kategorií: „vztah k prarodičům je stejný a mají je rádi“, „vztah k prarodičům není dobrý“, „odlišné vztahy k prarodičům“ a „nemají prarodiče“.

52 % respondentů odpovědělo, že jejich vztah je ke všem prarodičům stejný a mají je rádi. 9 % respondentů nemá dobrý vztah ke svým prarodičům. 35% studentů mají odlišné vztahy ke svým prarodičům a 3 % nemají prarodiče.

Otázka č. 11: **Pomáhají vaši rodiče svým rodičům?**

Graf č. 12. Pomoc rodičů svým rodičům.

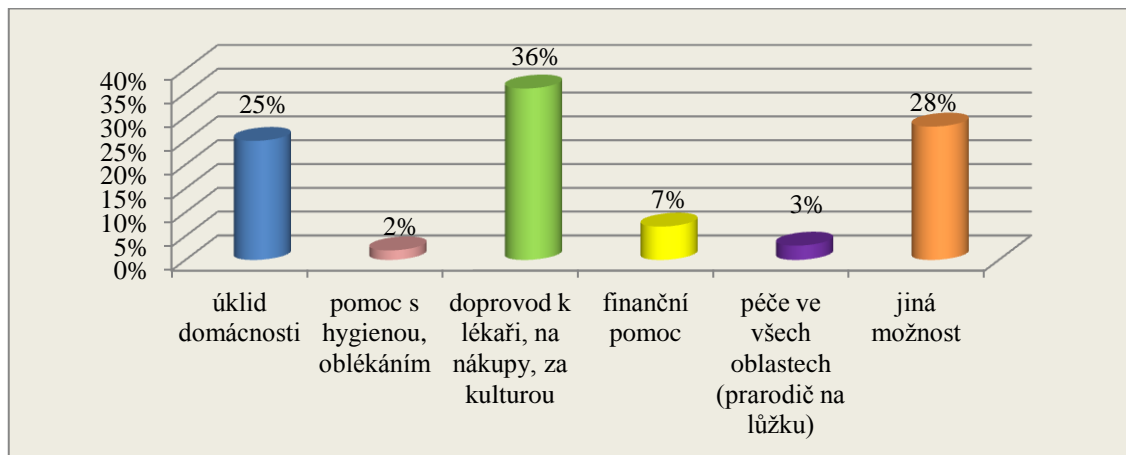

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z grafu je zřejmé, že většina rodičů oslovených respondentů (88 %) pomáhá svým rodičům. Ve 12 % rodiče respondentů svým rodičům nepomáhají.

Otázka č. 12: Pokud vaši rodiče pomáhají svým rodičům, uveďte, čeho se tato pomoc nejčastěji týká.

Graf č. 13. Nejčastější pomoc rodičů.

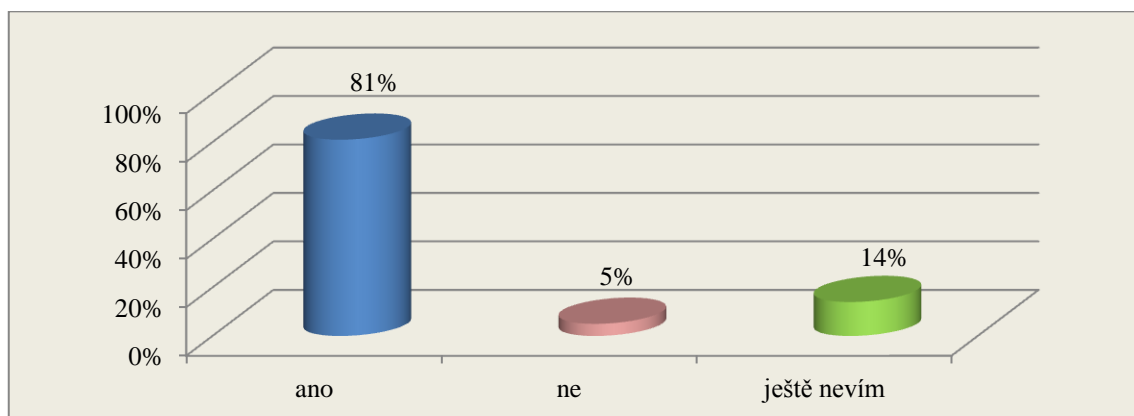

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z grafu je patrné, že 25 % rodičů dotázaných respondentů pomáhají svým rodičům s úklidem domácnosti. Pouze 2 % s hygienou a oblékáním. 36 % doprovází své rodiče k lékaři, na nákupy, za kulturou. 7 % rodičů pomáhá svým rodičům v oblasti finanční pomoci. V péči ve všech oblastech z důvodu upoutání prarodiče na lůžko pomáhají 3 %. Ve 28 % uvedli respondenti jinou možnost, přičemž se nejvíce vyskytovaly odpovědi s nákupem větších nákupů a pomoc s prací na zahradě či ve vinohradě. Nejméně se vyskytovala odpověď s pomocí se zvířaty.

Otázka č. 13: Jste ochoten/na se v budoucnu postarat o Vaše rodiče?

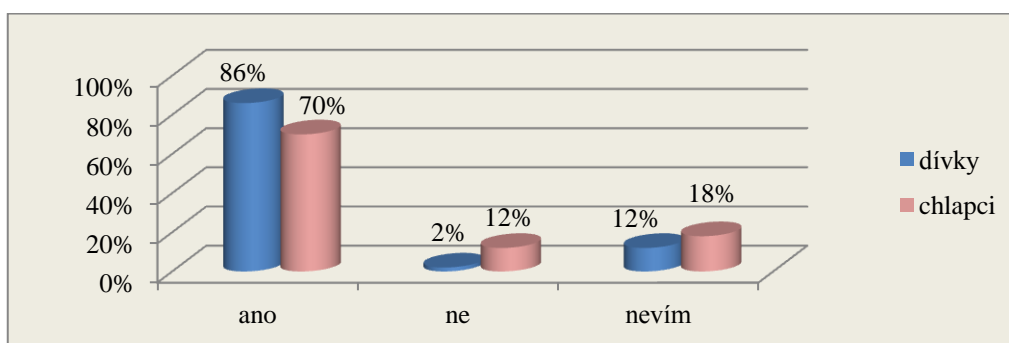
Graf č. 14. Péče v budoucnu o své rodiče.

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Velmi překvapujícím bylo pro mě zjištění, že nadpoloviční většina respondentů (81 %) je ochotna se v budoucnu postarat o své rodiče, protože se o ně rodiče starají od malička, respondenti mají své rodiče rádi a berou to jako samozřejmost se o ně postarat. 5 % respondentů není ochotna se postarat o své rodiče, přičemž se nejvíce vyskytovala odpověď, že se o rodiče budou starat sourozenci respondentů, nejméně častá odpověď byla, že se o své rodiče nepostarají z důvodu, že nic nezdedili. 14 % respondentů ještě neví, z důvodu, že nemají stálou práci a neví, co je čeká v budoucnu.

Graf č. 15. Ochota chlapců a dívek postarat se o své rodiče.

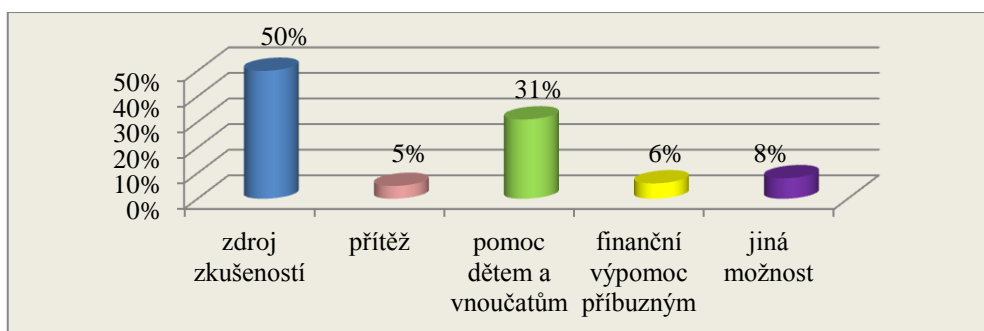

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Jednou z výzkumných otázek bylo, zda existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci v ochotě postarat se o své rodiče. Z uvedeného grafu vyplývá, že 86 % dívek je ochotna se v budoucnu postarat o své rodiče, 2 % dívek nejsou ochotny postarat se o své rodiče a 12 % dívek ještě neví. Oproti tomu v menším počtu zastoupení 70 % chlapců je ochotna se v budoucnu postarat o své rodiče, zatímco 12 % nejsou ochotny se postarat o své rodiče a 18 % chlapců ještě neví.

Otázka č. 14: Starý člověk (senior) pro společnost podle vás znamená.

Graf č. 16. Význam seniorů pro společnost.

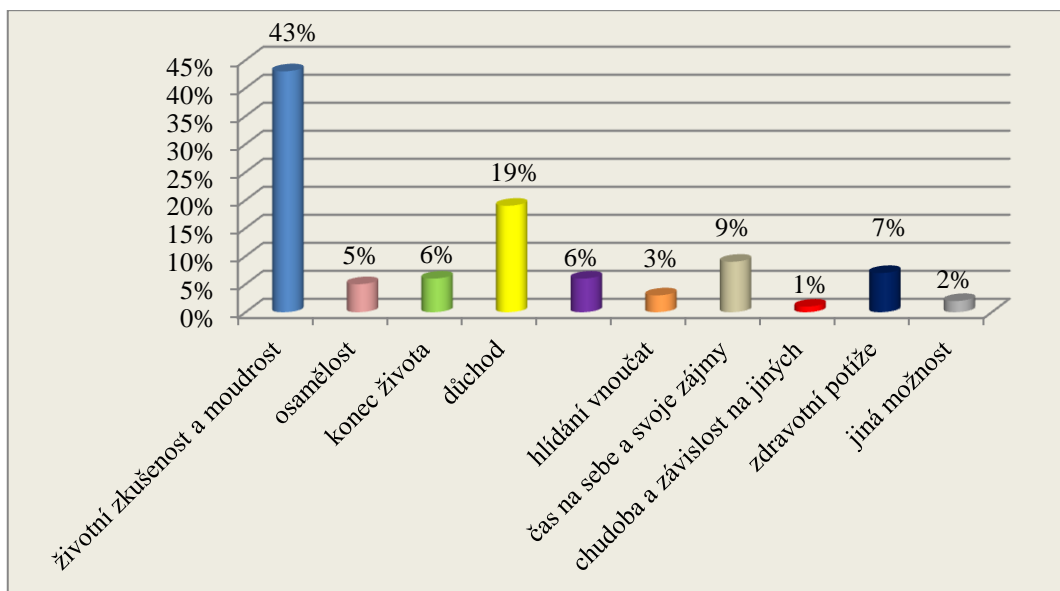

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Celkem polovina (50 %) z celkového počtu respondentů uvedlo, že starý člověk podle nich pro společnost znamená zdroj zkušeností. Bylo pro mě překvapivým zjištěním, že 5 % respondentů uvádí, že starý člověk je pro společnost přítěží. Pomoc dětem a vnoučatům uvedlo celkem 31 % respondentů. 6 % respondentů odpovídalo, že senior pro společnost znamená finanční výpomoc příbuzným. V 8 % uvedli respondenti jinou možnost, přičemž se vyskytovaly odpovědi, že senioři znamenají pro společnost kupní sílu, nebo byli naopak označeni jako osoby, díky kterým se respondenti dobře rozhodují, dále bylo uvedeno, že jsou psychickou podporou nebo občasnou výpomocí.

Otázka č. 15 : Co podle vás nejvíce vystihuje pojem „stáří“?

Graf č. 17. Význam pojmu stáří.

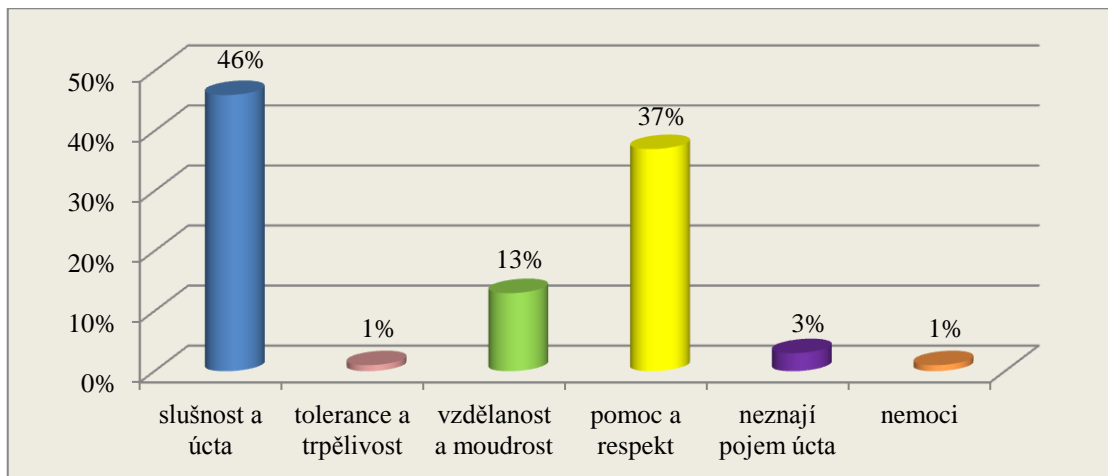

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Mezi nejčastější odpovědi co dle respondentů nejvíce vystihuje pojem „stáří“ v celkovém počtu 43 % respondenti řadí na první místo životní zkušenost a moudrost. Za ní následuje důchod – 19 %, dále v 9 % čas na sebe a svoje zájmy a v 7 % zdravotní potíže. Ve shodném zastoupení 6 % řadí konec života a ztrátu fyzické kondice a fyzické atraktivitu. 5 % dosahuje osamělost. Hlídání vnoučat – 3 %, 1 % chudoba a závislost na jiných. Ve 2 % procentech zvolili respondenti jinou možnost, přičemž dle jejich názorů pojem „stáří“ nejvíce vystihuje čekání na smrt.

Otázka č. 16: **Jak rozumíte pojmu úcta ke stáří?**

Graf č. 18. Úcta ke stáří.

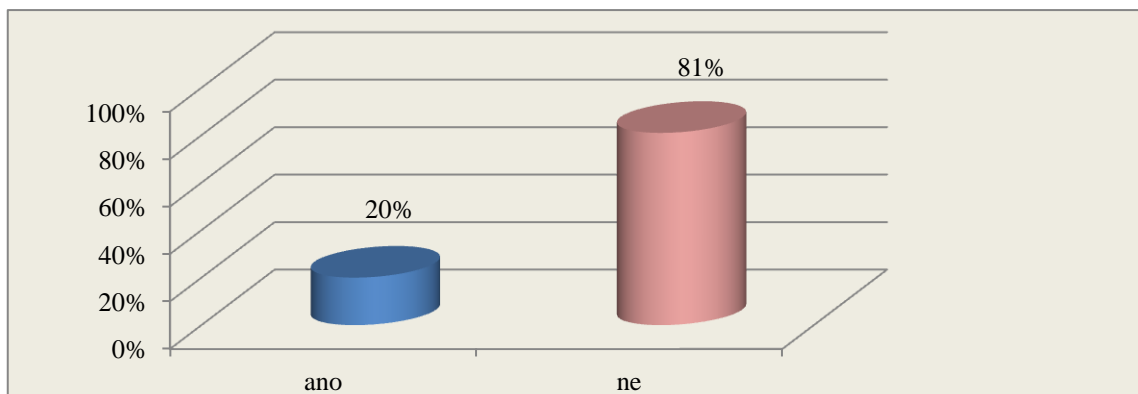
Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Zde se jednalo o další otevřenou otázku, kdy se respondenti měli zamyslet, jak rozumí pojmu úcta ke stáří. Odpovědi respondentů jsem si rozdělila na základě podobnosti ve sděleném významu do následujících kategorií: „slušnost a úcta“, „tolerance a trpělivost“, „vzdělanost a moudrost“, „pomoc a respekt“, „neznají pojem úcta“, a „nemoci“.

Dle uvedeného grafu se mezi nejčastější odpovědi vyskytovaly tyto: slušnost a úcta – 46 %, pomoc a respekt – 37 %, vzdělanost a moudrost – 13 %. Mezi nejméně časté odpovědi patřilo, že neznají pojem úcta – 3 %, tolerance a trpělivost – 1 %, nemoci – 1 %.

Otázka č. 17: **Myslíte si, že současná společnost k seniorům přistupuje s úctou?**

Graf č. 19. Přístup dnešní společnosti k seniorům.

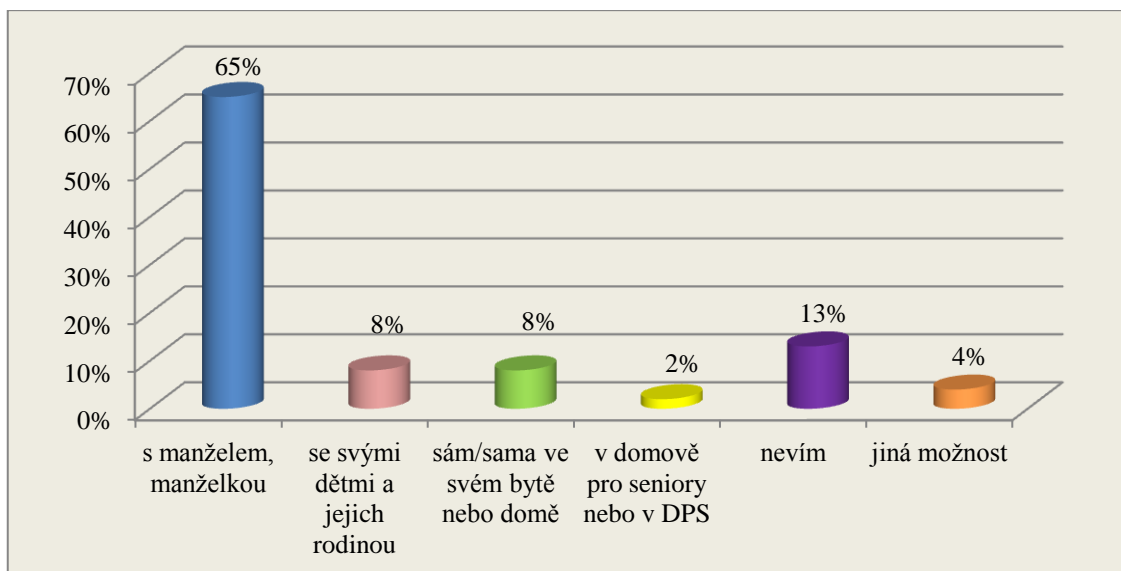

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Téměř většina respondentů (81 %), si myslí, že současná společnost nepřístupuje k seniorům s úctou, přičemž se nejvíce opakovaly odpovědi, že se v dnešní době mladí lidé ke starým nechovají slušně, jsou drzí a neohleduplní, jsou pro ně přítěží. Méně častou odpovědí byla, že záleží pouze na rodině a ve způsobu výchovy. Pouhých 20 % si myslí, že ano, protože pro seniory v dnešní době existují různá zařízení, jako jsou domovy pro seniory, charity, hospice a to v případě, že se nemůže postarat rodina. Nejméně časté odpovědi byly, že mladí lidé byli vychováni k úctě ke stáří, chovají se slušně a protože je to tak.

Otázka č. 18: Jak byste chtěl/a žít ve stáří?

Graf č. 20. Žití ve stáří.

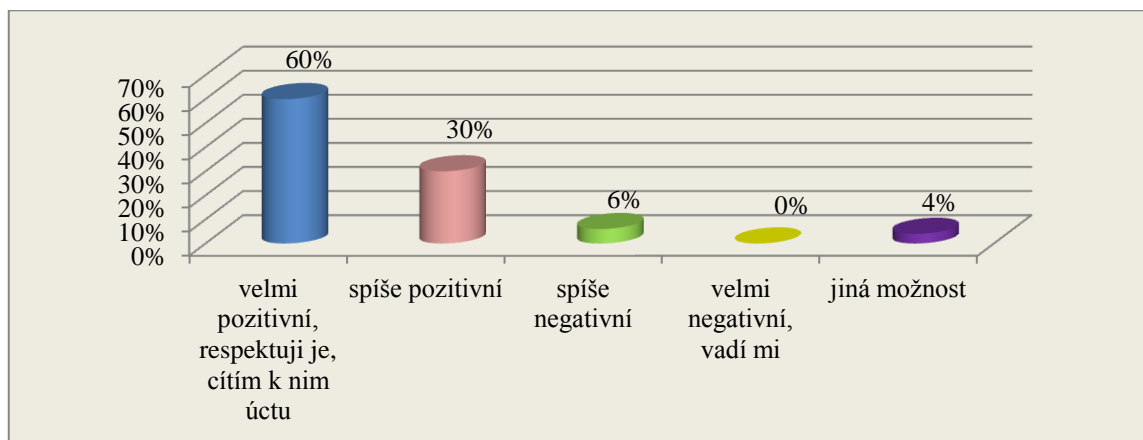

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Více jak polovina respondentů – 65 % by chtěla žít ve stáří se svým manželem či manželkou. 13 % respondentů ještě neví, jak by chtěli žít ve stáří. 8 % se svými dětmi a jejich rodinou a také sami ve svém bytě nebo domě. 4 % respondentů vyplnili žití ve stáří jako jinou možnost. Nejčastěji uváděli, že by chtěli žít ve stáří se svými zvířaty. Nejméně častou odpovědí bylo, že by chtěli žít ve stáří s co nejvíce děvčaty a „válet se v teplých krajích“. Pouhé 2 % respondentů by chtěla žít v domově pro seniory nebo v domově s pečovatelskou službou.

Otázka č. 19: **Jaký si myslíte, že je váš vztah ke starým lidem?**

Graf č. 21. *Vztah mladých lidí ke starým lidem.*

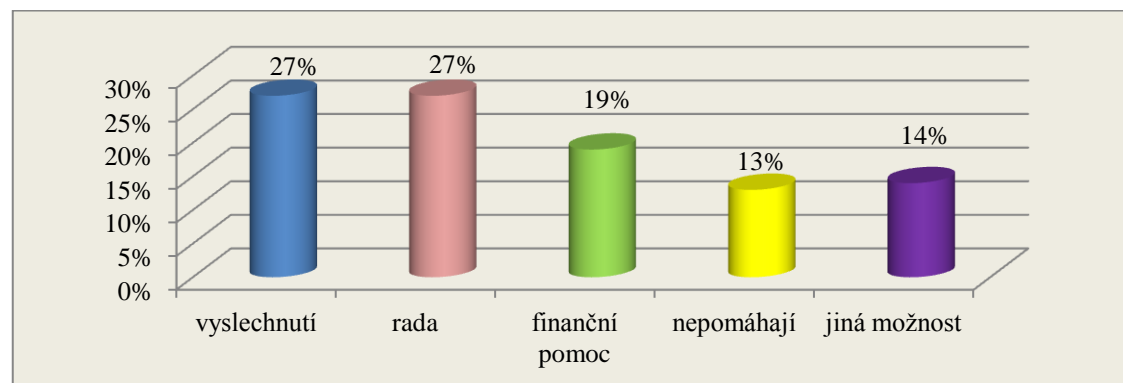

Zdroj: *Vlastní výzkum 2016.*

Více jak polovina respondentů – 60 % má velmi pozitivní vztah ke starým lidem, respektuje je a cítí k nim úctu. Spíše pozitivní vztah ke starým lidem má 30 % respondentů z důvodu, že ne všichni senioři se chovají stejně a ne všichni senioři jsou milí. Nejméně se vyskytovaly odpovědi, že tak byli vychováni, v důsledku čehož mají k seniorům spíše pozitivní vztah. Spíše negativní vztah ke starým lidem má 6 % respondentů, protože je nemají rádi a někteří se chovají nadřazeně. Velmi negativní vztah ke starým lidem nemá nikdo z respondentů – 0 %, staří lidé jim nevadí. Ve 4 % respondenti uvedli jinou možnost, přičemž zaznívalo, že upřednostňují individuální přístup vůči jednotlivým seniorům odvíjející se podle toho, jak se k nim chovají.

Otázka č. 20: **Pomáhají vaši prarodiče vašim rodičům nebo vám?**

Graf č. 22. *Pomoc prarodičů svým dětem.*

Zdroj: *Vlastní výzkum 2016.*

27 % prarodičů pomáhá svým dětem a vnukům nejvíce s vyslechnutím a radou. 19 % pomáhá s finanční pomocí. 13 % vůbec nijak nepomáhá. 14 % respondentů uvedlo jinou možnost, přičemž se nejvíce vyskytovaly odpovědi, že jejich prarodiče pomáhají svým rodičům nejvíce s pomocí v domácnosti například s vařením, a hlídáním vnoučat. Nejméně se vyskytovaly odpovědi, že jejich prarodiče jim už nemohou pomoci, protože nežijí, anebo jim pomáhají s hlídáním domu, v případě, že jsou na dovolené.

7.2 Výsledky třídění druhého stupně

K ověření hypotéz jsem provedla třídění druhého stupně. U třídění druhého stupně hledáme respondenty, kteří mají dva shodné znaky (Chráska, 2007, s. 177). Zjištěná data jsem znázornila v níže uvedených tabulkách.

➤ Vztah č. 1: Ochota postarat se o rodiče v souvislosti s pohlavím.

H1₀: Dívky jsou ochotné postarat se o své rodiče častěji než chlapci.

H1_A: Dívky nejsou ochotné postarat se o své rodiče častěji než chlapci.

K ověření této hypotézy jsem použila odpovědi na otázky č. 1 a č. 13.

Tabulka č. 1: Ochota postarat se o rodiče.

Otázky č. 1 a č. 13	Ano		Ne		Nevím	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dívky (n=85)	73	86%	2	2%	10	12%
Chlapci (n=33)	23	70%	4	12%	6	18%

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Jak vyplývá z výše uvedené tabulky, dívky jsou ochotnější se více postarat o své rodiče, než chlapci, takže stanovenou nulovou hypotézu můžeme přijmout. Dívky jsou ochotné postarat se o své rodiče častěji než chlapci.

➤ **Vztah č. 2: Ochota postarat se v budoucnu o rodiče v souvislosti s péčí rodičů o jejich rodiče.**

H2₀: Mladí lidé, jejichž rodiče pomáhají svým rodičům, jsou ochotni se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ti, jejichž rodiče svým rodičům nepomáhají.

H2_A: Mladí lidé, jejichž rodiče pomáhají svým rodičům, nejsou ochotni se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ti, jejichž rodiče svým rodičům nepomáhají.

K ověření hypotézy byly použity otázky č. 11 a č. 13.

Tabulka č. 2: Ochota pomáhat rodičům.

Otázky č. 11 a č. 13	Ano		Ne		Nevím	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rodiče pomáhají (n=104)	89	86%	3	3%	12	12%
Rodiče nepomáhají (n=14)	7	50%	3	21%	4	29%

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Jak vyplývá z výše uvedené tabulky, můžeme přijmout nulovou hypotézu, neboť mladí lidé, jejichž rodiče pomáhají svým rodičům, jsou také ochotni se v budoucnu o své rodiče postarat.

➤ **Vztah č. 3: Četnost návštěvy prarodičů v souvislosti s věkem.**

H3₀: Mladí lidé ve věku 19 let a více navštěvují své prarodiče častěji než 1x za rok než lidé ve věku 18 let a méně.

H3_A: Mladí lidé ve věku 19 let a více nenavštěvují své prarodiče častěji než 1x za rok než lidé ve věku 18 let a méně.

Při stanovení této hypotézy jsem vycházela z předpokladu, že mladí lidé ve věku 19 let a více mají možnost např. vlastnit motorové vozidlo a jsou tedy ve srovnání s mladšími ročníky mobilnější a samostatnější.

Vyhodnocení jsem prováděla tak, že jsem si odpovědi na otázku č. 8 rozdělila do dvou kategorií. Do první kategorie, kterou jsem nazvala návštěva vícekrát než 1x za rok, jsem zařadila následující odpovědi: „denně“, „minimálně 1x týdně“, „minimálně 1x za dva týdny“, „minimálně 1x měsíčně“, „minimálně 1x za půl roku“ a „minimálně 1x za rok“. Do druhé kategorie označené jako návštěva méněkrát než 1x za rok jsem zařadila odpovědi „méně často než 1x za rok“ a „nenavštěvuji prarodiče“.

Tato hypotéza byla ověřována na základě odpovědí 114 respondentů, neboť 4 z celkového počtu dotázaných již prarodiče nemají. Pakliže respondenti alespoň jednoho z prarodičů navštěvují minimálně 1 x za rok, byli zařazeni do první skupiny, ačkoli současně uváděli, že se s některým z dalších prarodičů nestýkají. Důvodem bylo zmapování, do jaké míry jsou mladí lidé schopní a hlavně ochotni navštěvovat své prarodiče.

Tabulka č. 3: Návštěva prarodičů.

Otázky č. 2 a č. 8	Návštěva minimálně 1x za rok		Návštěva méně častá než 1x za rok	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
19 let a více (n=29)	28	97%	1	3%
18 let a méně (n=85)	84	99%	1	1 %

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z výše uvedené tabulky tedy vyplývá, že mladí lidé ve věku 19 let a více nenavštěvují své prarodiče častěji než 1x za rok. Stanovená nulová hypotéza se v tomto případě nepotvrdila a přijmeme tedy hypotézu alternativní. Častěji své prarodiče navštěvují mladí lidé ve věku 18 let a méně.

➤ **Vztah č. 4: Souvislost mezi vírou a pozitivním vnímáním stáří.**

H4₀: Věřící lidé vnímají stáří pozitivněji než nevěřící.

H4_A: Věřící lidé nevnímají stáří pozitivněji než nevěřící.

K ověření hypotézy jsem použila odpovědi na otázky č. 5 a č. 19. Respondenti, kteří označili z nabízených odpovědí „jinou možnost“, byli z celkového součtu respondentů vyloučeni, neboť pro verifikaci hypotézy nebyla jejich odpověď přínosná. Jednalo se o 5 respondentů, kteří uváděli, že jejich vztah k seniorům je individuální, záleží, o jakého člověka se jedná. Hypotéza byla proto ověřována na základě odpovědí 113 respondentů.

Tabulka č. 4: Vnímání stáří věřících a nevěřících.

Otázky č. 5 a č. 19	Pozitivně		Negativně	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Věřící (n=50)	48	96%	2	4%
Nevěřící (n=63)	58	92%	5	8%

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že věřící lidé vnímají stáří pozitivněji než nevěřící lidé, a proto přijímáme nulovou hypotézu.

➤ **Vztah č. 5: Návštěva prarodičů bez zvláštního důvodu v souvislosti s pohlavím.**

H5₀: Dívky navštěvují své prarodiče bez zvláštního důvodu častěji než chlapci.

H5_A: Dívky nenavštěvují své prarodiče bez zvláštního důvodu častěji než chlapci.

K ověření této hypotézy jsem použila odpovědi na otázky č. 1 a č. 9. Z celkového počtu dívek 85 nebyly zohledněny v ověřování této hypotézy odpovědi 8 děvčat, a to z důvodu, že 4 již prarodiče nemají a 4 uvedly, že své prarodiče nenavštěvují. Toto odůvodnily buď rodinnými důvody (ve třech případech) nebo velkou vzdáleností od místa bydliště (1 případ). Z celkového počtu respondentů 118 byly použity odpovědi 110 dotázaných.

Tabulka č. 5: Návštěva prarodičů bez zvláštního důvodu.

Otázky č. 1 a č. 9	Návštěva bez zvláštního důvodu		Návštěva za určitým účelem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dívky (n=77)	43	56%	34	44%
Chlapci (n=33)	18	55%	15	45%

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že dívky navštěvují své prarodiče bez zvláštního důvodu častěji než chlapci, i když rozdíl je velmi těsný. I v tomto případě můžeme tedy přijmout nulovou hypotézu.

➤ **Vztah č. 6: Souvislost mezi bydlištěm a pozitivním vztahem ke stáří.**

H₆₀: Mladí lidé žijící na vesnici mají pozitivnější vztah ke stáří než mladí lidé žijící ve městech.

H_{6A}: Mladí lidé žijící na vesnici nemají pozitivnější vztah ke stáří než mladí lidé žijící ve městech.

Pro ověření výše uvedené hypotézy byly použity odpovědi na otázky č. 4 a č. 19. Použity byly odpovědi 113 respondentů, neboť 5 z celkového počtu 118 označilo z nabízených možných odpovědí jinou možnost, kdy uváděli, že jejich vztah ke starým lidem je individuální a záleží na konkrétním člověku, se kterým se baví.

Při ověřování hypotézy byly odpovědi respondentů opět sloučeny do dvou kategorií. Kategorii kladných odpovědí tvoří odpovědi „velmi pozitivní“ a „spíše pozitivní“, zatímco kategorie záporných odpovědí je tvořena odpověďmi „spíše negativní“ a „velmi negativní“. Současně byly sloučeny typy obcí „město od 3 000 do 15 000 obyvatel“ a „město nad 15 000 obyvatel“ do jedné kategorie, a to „město“.

Tabulka č. 6: Vztah ke stáří mladých lidí žijících na vesnici a ve městě.

Otázky č. 4 a č. 19	Pozitivně		Negativně	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vesnice (n=47)	46	98%	1	2%
Město (n=66)	60	91%	6	9%

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že stanovenou nulovou hypotézu můžeme přijmout. Mladí lidé žijící na vesnici mají pozitivnější vztah ke stáří než mladí lidé žijící ve městech.

➤ **Vztah č. 7: Souvislost mezi bydlením s prarodiči ve společné domácnosti a ochotou postarat se v budoucnu o vlastní rodiče.**

H7₀: Ten, kdo žije s 1 nebo více prarodiči ve společné domácnosti, je ochoten se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ten, kdo nežije ve společné domácnosti s 1 nebo více prarodiči.

H7_A: Ten, kdo žije s 1 nebo více prarodiči ve společné domácnosti, není ochoten se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ten, kdo žije ve společné domácnosti s 1 nebo více prarodiči.

K vyhodnocení hypotézy jsem použila odpovědi na otázky č. 6 a č. 13.

Tabulka č. 7: Společná domácnost s prarodiči.

Otázky č. 6 a č. 13	Ano		Ne		Nevím	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Domácnost s 1 a více prarodiči (n=40)	33	83%	1	3%	6	15%
Domácnost bez prarodičů (n=78)	64	82%	5	6%	9	12%

Zdroj: Vlastní výzkum 2016.

Z tabulky č. 7 je patrné, že mladí lidé, kteří žijí ve společné domácnosti alespoň s 1 nebo více prarodiči jsou ochotni se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než mladí lidé, kteří nežijí ve společné domácnosti se svými prarodiči. Nulová hypotéza se v tomto případě také potvrdila.

7.3 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo celkem 118 respondentů studujících na gymnáziu, jiné střední škole ukončené maturitní zkouškou a odborném učilišti. Prostřednictvím ředitelů a pedagogů vybraných škol bylo rozdáno 150 dotazníků. Vrátilo se celkem 133 dotazníků, z nichž bylo 15 kvůli chybnému vyplnění vyřazeno.

Převážnou část respondentů tvořily dívky (72 %). Nejpočetněji byli zastoupeni studenti jiné střední školy ukončené maturitní zkouškou (49 %) a z hlediska věku byla nejfrekventovanější skupina respondentů v rozmezí 17 – 18 let (50 %), naopak nejméně byli zastoupení mladí lidé ve věku 15 – 16 let (24%). Téměř polovina respondentů žije ve městě, jehož počet obyvatel je od 3 000 do 15 000. Oproti tomu nejméně respondentů (10 %) pochází z města nad 15 000 obyvatel. Více jak polovina respondentů (56 %) uvedla, že není věřící, zatímco 44 % respondentů se k víře přihlásilo. V Bohu věří 98 % respondentů, 2 % respondentů jsou stoupenci islámského vyznání.

Primárním cílem této práce bylo zmapování názorů mladých lidí na stáří a přiblížení vztahů mladých lidí vůči seniorům. Z tohoto důvodu jsem si položila několik výzkumných otázek, na něž jsem se pokusila najít odpověď.

Jedna z výzkumných otázek směřovala ke zjištění, zda mladí lidé žijící na vesnici mají pozitivnější vztah ke stáří ve srovnání s těmi, kteří žijí ve městě. Ze zjištěných výsledků vyplynulo, že naprostá většina mladých lidí, žijících na vesnici mají pozitivnější vztah ke stáří, než mladí lidé žijící ve městě. Další otázka, na kterou jsem se nažila najít odpověď, byla, zda existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci v ochotě postarat se o své rodiče. Celkem 86 % dívek je ochotých se o své rodiče v budoucnu postarat, zatímco chlapci se pozitivně vyjádřili v 70 %. Pouze 2 % dívek se odmítlo o své rodiče postarat a tentýž přístup zastává 12 % chlapců. Neujasněný zázor pak má 12 % dívek a 18 % chlapců.

Zajímalo mě také, co si dnešní mladí lidé představují pod pojmem stáří a s jakými významy je spojují. Pozitivním překvapením bylo pro mě zjištění, že mladí lidé chápou pojem stáří jako životní zkušenost a moudrost (43%). Pouze u 1 % respondentů tento pojem asociuje chudobu a závislost na jiných.

Další oblast mého zájmu směřovala ke zmapování toho, jak často dnešní mladá generace navštěvuje své prarodiče a při jakých příležitostech. Na základě provedeného výzkumu bylo konstatováno, že mladí lidé navštěvují alespoň jednoho svého prarodiče minimálně 1x týdně (32 %). Více jak polovina respondentů (52 %) uvedla, že k návštěvě svým prarodičům nepotřebuje žádný zvláštní důvod.

Svůj výzkum jsem zaměřila i na zjištění, zda mají respondenti stejný vztah ke všem svým prarodičům či nikoli. Více jak polovina respondentů (52 %) uvedla, že má ke všem svým prarodičům stejný vztah a mají své prarodiče rádi. Odlišné vztahy ke svým prarodičům připustilo 35 % respondentů a 9 % nemá dobrý vztah ke svým prarodičům. Žádného z prarodičů nemají 3 % respondentů.

Poslední výzkumnou otázkou, na kterou jsem se svým výzkumem pokusila najít odpověď, bylo objasnění toho, jak vnímají mladí lidé přístup dnešní společnosti k seniorům. Více jak polovina respondentů (81 %) si myslí, že současná společnost nepřistupuje k seniorům s úctou, kdy nejčastěji byl tento názor odůvodněn tím, že se v dnešní době mladí lidé ke starým nechovají slušně, jsou drzí a neohleduplní, a starší generace je přítěží. Pouhých 20 % si myslí, že dnešní společnost přistupuje ke starým lidem s úctou, protože pro seniory zřizuje různá zařízení v podobě domovů pro seniory, charit, hospiců.

Data jsem analyzovala pomocí počítačového programu Microsoft Excel. Pro lepší přehlednost jsem je prezentovala pomocí grafů a tabulek s uvedením absolutních i relativních četností. Ke každému grafu a tabulce jsem napsala krátké objasnění.

Velmi příjemným zjištěním pro mě bylo, že pro dnešní mladou generaci znamená starý člověk zdroj zkušeností. Více jak polovina respondentů je ochotna se v budoucnu postarat o své rodiče. To považuji za velmi důležitou informaci, neboť se ve svém zaměstnání často setkávám s lidmi různých věkových kategorií, kteří své blízké poměrně často umísťují v domovech pro seniory či různých ústavních zařízeních. Také mě příjemně překvapilo, že více jak polovina respondentů má ke svým prarodičům kladný vztah a jejich přítomnost vyhledávají. Nejen své prarodiče, ale také staré lidi obecně hodnotili v převážné většině respondenti kladným způsobem, neboť uváděli, že mají k seniorům velmi pozitivní vztah a cítí k nim úctu, respekt.

Ve svém výzkumu jsem si stanovila 7 hypotéz, které jsem se pokusila na základě zjištěných údajů verifikovat a případně potvrdit. V rámci posouzení vztahů mezi proměnnými byla zjištěná data převedena do kontingenčních tabulek a pro názornější uchopení byla vypočítána relativní četnost.

Tabulka č. 8: Verifikace hypotéz - shrnutí

	Hypotéza	Ověření výsledků
H1₀:	Dívky jsou ochotné postarat se o své rodiče častěji než chlapci.	potvrzena
H2₀:	Mladí lidé, jejichž rodiče pomáhají svým rodičům, jsou ochotni se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ti, jejichž rodiče svým rodičům nepomáhají.	potvrzena
H3₀:	Mladí lidé ve věku 19 let a více navštěvují své prarodiče častěji než 1x za rok než lidé ve věku 18 let a méně.	nepotvrzena
H4₀:	Věřící lidé vnímají stáří pozitivněji než nevěřící.	potvrzena
H5₀:	Dívky navštěvují své prarodiče bez zvláštního důvodu častěji než chlapci.	potvrzena
H6₀:	Mladí lidé žijící na vesnici mají pozitivnější vztah ke stáří než mladí lidé žijící ve městech.	potvrzena
H7₀:	Ten, kdo žije s 1 nebo více prarodiči ve společné domácnosti, je ochoten se v budoucnu postarat o své rodiče častěji než ten, kdo nežije ve společné domácnosti s 1 nebo více prarodiči.	potvrzena

Ze sedmi uvedených hypotéz nebyla potvrzena pouze jedna, a to, že mladí lidé ve věku 19 let a více navštěvují své prarodiče častěji než 1x za rok než lidé ve věku 18 let a méně.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala vztahy mladých lidí k seniorům a jejich názory na stáří. Teoretická část bakalářské práce byla rozdělena do 5 kapitol - stárnutí a stáří, gerontopedagogika a gerontologie, ageismus, adolescence, vztahy adolescentů k okolí. V první kapitole jsem charakterizovala za pomoci příslušné odborné literatury základní pojmy týkající se stárnutí a stáří. V následujících dvou kapitolách jsem považovala za důležité nastínit k tomuto tématu okrajově charakteristiku gerontopedagogiky, gerontologie a ageismu. Jelikož je téma této práce zaměřené na mladé lidi, v posledních dvou kapitolách jsem se snažila charakterizovat dospívající mládež.

Prioritním cílem výzkumné části bylo zjištění, zda je dnešní mladý člověk schopný přistupovat ke starým lidem s tolerancí a respektem, anebo seniory a stáří naopak vnímá jako obtíž. Dále jsem se pokusila zmapovat, zda můžeme pozorovat rozdíl ve vztahu mladého člověka ke starším lidem ve městech a v menších obcích, a do jaké míry je pohled na stáří ovlivněn vírou nebo pohlavím. Současně mě zajímalo, zda se v postojích mladých lidí odráží skutečnost, že bydlí s některým ze svých prarodičů ve společné domácnosti.

Výzkum zaměřený na vztahy mladých lidí k seniorům a jejich názory na stáří považuji za důležitý z důvodu, že poskytují pohled na naši společnost a dávají nám představy o tom, na jaké změny by se společnost měla zaměřit. Hlavní pozornost jsem zaměřila na dospívající mládež v rozmezí od 15 do 19 let a více. Jednalo se tedy o studenty gymnázia, jiné střední školy ukončené maturitní zkouškou a odborného učiliště bez maturitní zkoušky.

Téma jsem si vybrala z toho důvodu, že dnešní vyspělá společnost s sebou přináší stále modernější technologie, které je dnešní mladá generace stále více schopna samostatně obsluhovat, což se samozřejmě odráží v ochotě navazovat pevnější sociální vztahy se svým okolím. Rodiče často se svými dětmi nestíhají držet krok v technických vymoženostech současné civilizace, což může vést dorůstající generaci k pocitu nadřazenosti a převahy vůči starším lidem obecně. Virtuální svět mnohdy představuje jediný zdroj zábavy a společenského kontaktu, což může vyústit ke zcela mylné interpretaci reálného světa a znesnadnit orientaci mladým lidem ve skutečných mezilidských vztazích.

Z reakcí oslovených studentů můžeme uvažovat o tom, že přístup dnešní mladé generace vůči starým lidem je z převážné části velmi pozitivní, stáří je spojováno s bohatými zkušenostmi a zdrojem moudrosti a zasluhuje si respekt a vážnost. Paradoxem ovšem bylo

konstatování mladých lidí, že podle jejich názoru současná společnost k seniorům nepřistupuje s patřičnou úctou.

Na základě zrealizovaného výzkumu můžeme vyvodit, že současná dorůstající generace nevidí v seniorech společenskou přítěž, a to bez ohledu na věk, pohlaví, víru nebo typ školy. Většina počítá do budoucna s péčí o své stárnoucí příbuzné a s poskytováním potřebné pomoci, což hodnotím jako velmi příjemné překvapení. Navzdory obecnému mínění o mladých lidech, kdy převládají negativní soudy jejich chování, lze říct, že mají zodpovědný přístup nejen vůči svým příbuzným, ale starým lidem jako takovým.

Přínos této práce vidím v přiblížení pohledu dnešní mladé generace na seniory, zmapování jejich názorů na stáří, a toho, jak vlastně seniory současná mládež vnímá, což může být využito např. v pedagogické a edukační sféře. Je potřeba vyvolávat diskuze mezi mladými lidmi a celkovou společností, neboť jen vzájemným nasloucháním a ochotou komunikovat se mohou zlepšovat mezilidské vazby a formovat názory nástupnických generací tak, aby se ztotožňovaly s principy solidarity a humanity.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČEVELA, Rostislav a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4544-2.
- [2] DOŇKOVÁ, Olga. *Vývojová psychologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2012. ISBN 978-80-87182-29-1.
- [3] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2000. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [4] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- [5] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- [6] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: možnosti, které čekají*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3604-4.
- [7] KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001. ISBN 80-214-1844-3.
- [8] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- [9] MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.
- [10] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [11] MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3345-2.
- [12] PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0076-8.
- [13] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- [14] PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky IV*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974. ISBN 14-429-74.
- [15] ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. Pyramida (Panorama). ISBN 80-7038-078-0.

- [16] SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.
- [17] SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Vyd. 1 Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4054-6.
- [18] STUART-HAMILTON, Ian. *Psychologie stárnutí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-274-2.
- [19] ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4.
- [20] TOŠNEROVÁ, Tamara. *Ageismus: průvodce stereotypy a mýty o stáří*. 1. vyd. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, 2002. ISBN 80-238-9506-0.
- [21] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- [22] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [23] VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 978-80-210-4627-6.

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č. 1. Zastoupení chlapců a dívek.</i>	31
<i>Graf č. 2. Věk respondentů.</i>	32
<i>Graf č. 3. Typ školy.</i>	32
<i>Graf č. 4. Typ obce.</i>	33
<i>Graf č. 5. Víra respondentů.</i>	33
<i>Graf č. 6. Typ víry.</i>	34
<i>Graf č. 7. Společná domácnost.</i>	34
<i>Graf č. 8. Bydliště prarodičů.</i>	35
<i>Graf č. 9. Četnost návštěv prarodičů.</i>	36
<i>Graf č. 10. Důvod návštěvy prarodičů.</i>	37
<i>Graf č. 11. Vztah k prarodičům.</i>	37
<i>Graf č. 12. Pomoc rodičů svým rodičům.</i>	38
<i>Graf č. 13. Nejčastější pomoc rodičů.</i>	39
<i>Graf č. 14. Péče v budoucnu o své rodiče.</i>	39
<i>Graf č. 15. Ochota chlapců a dívek postarat se o své rodiče.</i>	40
<i>Graf č. 16. Význam seniorů pro společnost.</i>	40
<i>Graf č. 17. Význam pojmu stáří.</i>	41
<i>Graf č. 18. Úcta ke stáří.</i>	42
<i>Graf č. 19. Přístup dnešní společnosti k seniorům.</i>	42
<i>Graf č. 20. Žití ve stáří.</i>	43
<i>Graf č. 21. Vztah mladých lidí ke starým lidem.</i>	44
<i>Graf č. 22. Pomoc prarodičů svým dětem.</i>	44

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č. 1: Ochota postarat se o rodiče.....</i>	45
<i>Tabulka č. 2: Ochota pomáhat rodičům.</i>	46
<i>Tabulka č. 3: Návštěva prarodičů.....</i>	47
<i>Tabulka č. 4: Vnímání stáří věřících a nevěřících.</i>	48
<i>Tabulka č. 5: Návštěva prarodičů bez zvláštního důvodu.</i>	49
<i>Tabulka č. 6: Vztah ke stáří mladých lidí žijících na vesnici a ve městě.</i>	50
<i>Tabulka č. 7: Společná domácnost s prarodiči.....</i>	51
<i>Tabulka č. 8: Verifikace hypotéz - shrnutí.....</i>	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

7. Pokud někteří z Vašich prarodičů nežijí s Vámi ve společné domácnosti, uveďte prosím, kde žijí. U každého zaškrtnutého políčka dopište, kterého prarodiče se týká (vaše babička od matky = BM, váš dědeček od matky = DM, vaše babička od otce = BO, váš dědeček od otce = DO).

- ve vlastním bytě nebo rodinném domě
- u jiného příbuzného
- v domově s pečovatelskou službou
- v domově pro seniory
- jiná možnost (uveďte jaká)

8. Pokud Vaši prarodiče nežijí s Vámi, uveďte, jak často je navštěvujete: U každého zaškrtnutého políčka dopište, kterého prarodiče se týká (vaše babička od matky = BM, váš dědeček od matky = DM, vaše babička od otce = BO, váš dědeček od otce = DO).

- denně
- minimálně 1 x týdně
- minimálně 1 x za dva týdny
- minimálně 1 x měsíčně
- minimálně 1 x za půl roku
- minimálně 1x za rok
- méně často než 1x za rok
- již nemám prarodiče
- nenavštěvuji je (uveďte proč)

9. Při jakých příležitostech navštěvujete své prarodiče nejčastěji? Uveďte pouze tu možnost, která je nejvíce výstižná.

- oslavy narozenin, vánoce
- pomoc s pracovními povinnostmi (např. úklid domácnosti)
- běžná návštěva bez zvláštního důvodu
- nenavštěvuji je
- jiná možnost (uveďte jaká)

10. Jaký je váš vztah k vašim prarodičům? Je váš vztah ke všem vašim prarodičům stejný? Vaši odpověď prosím rozepište.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Pomáhají Vaši rodiče svým rodičům?

- ano ne

12. Pokud Vaši rodiče pomáhají svým rodičům, uveďte, čeho se tato pomoc nejčastěji týká:

- úklid domácnosti
 pomoc s hygienou, oblékáním
 doprovod k lékaři, na nákupy, za kulturou
 finanční výpomoc
 péče ve všech oblastech z důvodu upoutání prarodiče na lůžko
 jiná možnost (uveďte jaká)

13. Jste ochoten/na se v budoucnu postarat o Vaše rodiče?

- ano (proč?)
 ne (proč?)
 ještě nevím (proč?)

14. Starý člověk (senior) pro společnost podle Vás znamená:

- zdroj zkušeností
 přítěž
 pomoc pro své děti a vnoučata
 finanční výpomoc příbuzným
 jiná možnost (uveďte jaká)

15. Co podle Vás nejvíce vystihuje pojem „stáří“? Seřadte podle čísel 1 - 10, který pojem je podle Vás nejvíce vystihující. 1 = nejvíce vystihující, 10 = nejméně vystihující

☐ životní zkušenost a moudrost	☐ hlídání vnoučat
☐ osamělost	☐ čas na sebe a svoje zájmy
☐ konec života	☐ chudoba a závislost na jiných
☐ důchod	☐ zdravotní potíže
☐ ztráta fyzické kondice a fyzické atraktivity (vrásky, řidnutí vlasů, atd.)	
☐ jiná možnost (uveďte jaká)	

16. Jak rozumíte pojmu úcta ke stáří? (vaši odpověď prosím rozepište)

.....
.....
.....

17. Myslíte si, že současná společnost k seniorům přistupuje s úctou?

- ano (proč?)
- ne (proč?)

18. Jak byste chtěl/a žít ve stáří?

- se svým manželem, manželkou
- se svými dětmi a jejich rodinou
- sám, sama ve svém bytě nebo domě
- v domově pro seniory nebo v domě s pečovatelskou službou
- nevím
- jiná možnost (uveďte jaká)

19. Jaký si myslíte, že je Váš vztah ke starým lidem?

- velmi pozitivní, respektuji je, cítím k nim úctu
- spíše pozitivní (uveďte proč)
- spíše negativní (uveďte proč)
- velmi negativní, vadí mi (uveďte proč)
- jiná možnost (uveďte jaká)

20. Pomáhají vaši prarodiče vašim rodičům nebo vám? Uveďte jak

- vyslechnutí
- rada
- finanční pomoc
- nepomáhají
- jiná možnost (uveďte jaká)

Děkuji za Váš čas a spolupráci.